DPN 6066

Title : कालिका पुराण KALIKĀPURĀṆA

Run. No. 6757 Cat. No. 82 Micro. No.

Subject पुराण purāṇa Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 41.5 × 9.2 Folios 1-25 (missing 4,16) Lines (in a page) 8

Compl. / Incompl. Chapt. / act /

Author / translator Scribe / donor पशुपतिमान प:माय् Pasupaman Pahmaya

Date: NS / SS / VS / KS Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. / Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

१ ॐ नमः चण्डिकायै ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ यद्योगिभि [illegible] चिन्तायोग्य, मासाद्य [illegible] विवक्त चित्तैः ॥

इति श्री कालिका पुराणे हर सती क्रीडा चतुर्दशोध्याय ॥१४॥

Colophons समाप्ति वाक्य

इतिश्री कालिका पुराणे काम प्रादुर्भाव: प्रथमोऽध्याय ॥१॥

" " " रत्युद्वाहो नाम तृतीयोऽध्याय ॥३॥

" " " देवा स्तुति ॥४॥

" " " महामाया प्रभाव: ॥६॥

" " " काम नाशं ॥७॥

" " " सन्ध्युत्पत्ति ॥८॥

" " " ब्रह्मवाक्य ॥९॥

" " — —

" " एकादशोऽध्याय ॥११॥

" " द्वादशोऽध्याय ॥१२॥

" " पञ्चब्रह्मैक्यं त्रयोदशोऽध्याय: ॥१३॥

कालीकापुरान

गम्भुगिरीन्द्रतनयां किल कालिकाख्यां वाला स्वरेव वशिष्ठविनायकादीन् । ऊर्द्ध्व मकरन्द तनयासित वालिखिल्यवृन्द कालकाम्मद नान समन्नी नमामि ॥ आद्यं नमस्त शिवदं शिवलोक दायि दामोदनग विधिविधानं हि ह
मामयघुं पुर्ण्यप्रमाणमनघं किल कालिकाख्यं ... तदु खलु वाचक मुच्यमानं ॥ २ ग्री २
ॐ नमश्चण्डिकायै ॥ ॐ गणेशाय नमः ॥ यद्यागिनि हृदिवरुयाप्ति विनाशयाय मासाद्य वन्दितममीव विवेकचिह्नेशः तदाः पूनातु हरियादसयाजयम्भ मा विधिवल्ल मविलंघित दुर्दुवः स्वः ॥ सायातु सकल
याभिजनस्य विलविद्यातमिश्र तव तिष्ठुविमुक्तिरूपः याचानाजन्तु निवद्धस्य विमोहनीति मायाविधेर्जगति शुद्धसुवृद्धिरन्धौ ॥ शून्येव जगतामाद्यं ध्रुवमप्यपूर्वं वालुमीनित्यज्ञानमयं वन्दे पूर्वाणीकालिका
र्यै ॥ मार्कण्डेयं मुनिश्रेष्ठं स्थितं हिमवत्यालिको मुनयः परिपप्रच्छुः प्रणम्य मे कथ्यदयः ॥ भगवन्सर्वमाख्यातं सर्वशास्त्राणि तत्त्वतः ॥ वदान सर्वं सुकथनाम्भज्ञानं सानन्दं प्रमथ्य च । सर्वं वद प्रभो गुरु
३॥ याचानः सीमया मस्त्रनं । स सद्भिर्न स्तूयाज्ञ मत्र सविप्रवनमथ्य यः ॥ जैवान् काश्यं रु वनः प्रसादाद्धि जसत्तम । निः गस्याववर्यं तावदन्मस्तु वसर्वं तः ॥ ज्ञातात्वया वर्यं ब्रह्मं स्तुत्वा श्रीत्समं न कनाः सव
स्यीधर्म्मिणास्तु जगदादि समुद्भवी । स्वयस्तुत्वा उमि वामा हर्वकाली पुनः कथं । माहयामास यामिनि सखी नृपगङ्करी ॥ सर्वदा ध्यानमिलयी यमिनि यतिनीवरी ॥ कथं साक्षात्स्यामास संसावदि मूर्खं हर्वी । सखी
वाक थमुत्य वाद क्षदसास्नु भारुना । कथं हरनाम नश्यके दावयह णकर्म हि । कथं वादक्षायन लक्षदहासनीपूना । हिमवल्लनया जाता । स्वया वा कथमागता । कथम र्द्धगिरीन्द्र सारहर स्त्रवतियाः पूनः ॥ जगत्स
र्वसमाचक्ष्व विस्तरेण द्विजोत्तम । नाद्यापि संशयच्छलं त्वत्समो न रविद्यति । यथा जानीम विप्रर्षे तत्त्वं नू खसमाहितः ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ शृण्वन्तु मुनयः सर्वे गुह्याद्गुह्यतमं परं । पूर्वं हुरु कर्मसि
म्यक् ज्ञान दकामदायनी । जगद्ब्रह्म पूजावार्य नो नकाम्य महत्त्व मेन । प्रष्टस्कन्तः सापि वालिः खिल्यउक्त वान् । वालिखिल्ला महात्मानस्तं जात्वा चक्रिरे पूनः । यवक्रीतं यमूनय सप्वावाचा सितायचाजु

सिता मस्तमाचष्टौ जमाद्धि स्त्वन भाद्विजाः ॥ शृणुध्वं कथयिष्यामि कथामु... पूनातनीं । प्रणम्य परमात्मानं वक्ष्यामि जगत्यतिं । यकाय कारस्वरूपाय सदसद्व्यक्तरूपिणे । स्थूलाय स्थूलरूपाय विश्वरूपायवक्षस । नित्या
यनिरञ्जनाय निर्विकाराय धाम्ने । विद्याविद्यास्वरूपाय कालरूपाय वेनमः ॥ निर्मलाय वपक्षा प्रवहिताय विनाशिने । योगिने विश्वरूपाय सृष्टिस्थित्यन्तकारिणे । यागिनिम्त्व... सो वेदात्वार्थविन्दवे ॥ जूनक
वन्तः पश्यन्ति त्वत्स्वरूपं प्रणमामि तं । नमस्तस्मै भगवान्ब्रह्मा लोककिनामहः ॥ प्रजाः ससर्ज सकलाः सूनास्तन नावादिकाः ॥ स्वच्छा प्रजायतीन्द्रक्षप्रमुखान् सयदा विभिः ॥ मरीचिमत्रि पुलह क्रोधवाङ्गिर सं क्रतुं । पुल
स्त्यश्च वसिष्ठश्च नावदेव पश्चतसी । रुद्रश्च मानसान्पुत्रान् यदादनमसर्ज सः ॥ तदात्मनः सा जाता नानारूपा वराङ्गना । नाम्नास्यातिविख्याता सार्यसत्याजयन्तिका । नास्याद्रूपीदेवलोके न मर्त्ये न रसातले । का
लेजयपित विनासी पूर्णचन्द्र गुणमालिनी । निसर्गे चारु गीलेन कृतकत्वाय दीनाजती । मयूरीव विचित्राङ्गी मियाधर्वद्विजा लमाधप्रद्युन्न नील नलिनी दमनेनयनद्वयी । चकान्ते चकितासु कूर्नकीवहगसुली । निसर्गे च स
ली चारु रुपूर्णचन्द्रवणायतौ ॥ नीलाक्षकोदण्डसमं नीलत्स्याद्विजालमाभ्रु मध्या योनि... दायता धाग्नुनासिका । लावण्यनिद्रवकी च तलायाकिल पूण्यवत् । नद्वक्त्रं लाणयमार्गं पूर्णचन्द्र समप्रती । विम्बाधरा चारुनि
श्वासित्रवाणी मनोहरी । सौन्दर्यलावण्यमलो वायूर्ध्ववदने पुनः । अर्ति वृद्धिवृद्धिं यातु मुग्धा विवसन्त्री । राजीव कुमला कोषी पीनालुकोष्ठी नितन्वनी । श्यामा लोन तन्वी प्रिया मुनीनामपि मोहनी । वलिराजि मूक्तिमध्य
श्चादीन भैरवी गुनी । तस्या भेद ह गुह्यसर्वं ण क्लितुल्यी मनाः ब्रह्मा तस्याः । चारु युगेनड कुम्लाईकवराय कं । आनम्हधारुणक वरयह मैम ह मनकरी । स्फुलाम्बुजानुजीपाद युग्मसत्याक्षिजाङ्गिनं । अङ्गुलीदलसंकीर्ण कुसुम
शृधवा शवतु । नीचा नृदर्शनीनत्वी तनू लोमावली प्रिता । सस्वेदवदना दीर्घनयना च सुहासिनी । चारूकर्द्धयुग्म ककानां छिग धीमीवत्त्रचतुर्ती । द्दष्टा पातासै मूख्याती विनकयामास दत्रती । दक्षादयस्त्व बसत्ता मवीच्या त्रा

ग.३

स्तु मानसाः दक्षश्च समुत्सुकाः सर्व्वे तां दृष्ट्वा वरवर्णिनी । किं कर्म्मास्या इह वस्तैष्ठे कस्य वा वरवर्णिनी । इति चिन्तां तदा सर्व्वे चिन्तयामासुरुत्सुकाः ॥ ब्रह्मणो मुनिसत्तमाः । मनसः पूर्णाः कस्मा
ज्जाता विनिःसृताः । नीलकाञ्चनचूर्णाभैः पीनाबद्धैः सुनासिकैः सुवक्त्रा नूकटिडीया नीलवल्लिनकेशवः लम्भरूपगलावामः पूर्णचन्द्रनिभाननः । कपाटवक्षाः पृथूदरे यामसाङ्गो विचाजितः । सुमनाङ्गकर
रूपीननिस्फलवाहुकः । आवक्त्यादिनयनमूखयादकान्तरूवः । क्षीणमध्यश्चारुदन्तः प्रमत्तगजवत्क्रमः । प्रफुल्लपद्मपत्राक्षः कर्णनक्षाणगन्धिनः । कम्बुग्रीवो मीनकेतुः प्रांशुर्म्मकरवाहनः । पञ्चपुष्पायु
धश्च वेगी पुष्पकोदण्डमण्डितः । कान्तः कटाक्षपातेन भ्रामयन्नयनद्वयी । सुगन्धिमारुतो भक्तैः शृङ्गाररससेवितः । तं दृष्ट्वा पुरुषं दक्षमुखा मानसा अपि । मरीच्याद्यास्तदा तेऽथ विस्मयाविष्टचेतसः ॥ औत्सुक्यं परमं जग
मुः सर्वे मुनिसत्तमाः । स चापि वेधसं वीक्ष्य सप्तानेडागतां यति । प्रणम्य पुरुषः प्राह विनयानतकन्धरः ॥ ॥ पुरुष उवाच ॥ एवमुक्त्वा वचः कृत्वा पुरुषस्य महात्मनः । क्षणं न किञ्चिद्ब्रह्मा उवाच स्रष्टा वचि विस्मि 2
तस्ततो मनः । सुस्थिरं यत्नतः समाधाय तत्त्वेन विस्मयी । उवाच पुरुषं ब्रह्मा तत्कर्म्मादिशमावहन् ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अनेन चारुरूपेण पुष्पबाणैश्च पञ्चभिः । मोहयन् पुरुषां स्त्रीश्च कुरु सृष्टिं सनातनीम् । न देवा न च गन्धर्व्वा न
किन्नरमहोरगाः । नासुरा न च दैत्या वा न विद्याधरराक्षसाः । न यक्षा न पिशाचा वा भूतानि विनायकाः । न गुह्यका न सिद्धाश्च न मनुष्या न पक्षिणः । पशवो न मृगाः कीटपतङ्गा जलजाश्च ये । नान्ये सर्व्वे तव विषये किं न त
चाप्यगम्याः । अहं वा वासुदेवो वा स्थाणुर्वापि पुरुषोत्तमः । तव बाणस्य वशगाः किमन्ये प्राणधारिणः । प्रच्छन्नरूपी जन्तूनां प्रविश्य हृदयं सदा । सुखहेतुः स्वयं भूत्वा कुरु सृष्टिं सनातनीम् । त्वत्पुष्पबाणस्य सदा मुख्यं

लक्ष्यं मनः । सर्व्वप्राणिनां नित्यं मदमादकारकः भवान् । इति तत्कर्म्म कथितं सृष्टिप्रावर्त्तकं पुनः । नामानि च गदिष्यामि यत्ते पुत्रा यथरि विष्यति ॥ ॥ मार्क्कण्डेय उवाच ॥ इत्युक्त्वाथ सुरश्रेष्ठो मानसानीं मुखानि च । अ
लोकयत् स्वासनेषु प्रायविष्टः स चतुर्मुखः ॥ ॥ इति श्रीकालिकापुराणे कामदाहे प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ मार्क्कण्डेय उवाच ॥ ततस्ते मुनयः सर्व्वे तदभिप्रायवेदिनः । चक्रुस्तदुचितं नाम मरीचिप्रमुखास्तदा ॥
मुखावलोकनादेव ज्ञात्वा वृत्तं कमन्यतः । दक्षादयश्च स्रष्टारः स्थानं पत्नीं च तद्दृशः । ततो नामानि चक्रुस्ते नामानि मरीचिप्रमुखाद्विजाः । ऊचुः सङ्गतमनसो पुरुषाय द्विजोत्तमाः ॥ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ यस्मात् प्रमथ्य चेतस्त्वं
जातोऽस्मात् कं तथा विधेः । तस्मान्मन्मथनामा त्वं लोके ख्यातो भविष्यसि । जगत्सु कामरूपस्त्वं त्वत्समानो हि विद्यते । अतस्त्वं कामनाम्नापि ख्यातो भव मनोभवः । मदनान्मदनाख्यस्त्वं दर्पात्कन्दर्पकः । तथा कन्दर्पनाम्नापि लोके
ख्यातो भविष्यसि । त्वत्सदृशो नाम्ना यद्वीर्य्यं कद्वीर्य्यं न भविष्यति । ये सुरा नाकवासिनः यज्ञकाले तथापि नाद्भुतः । स्वमर्म्मसार्थियाता ते ब्रह्मलोकः सनातनः । तव स्थानानि सर्व्वाणि सर्व्वव्यापी भवान् ततः । किं वाचा तिविगमदा सामाख्याना
स्तित्समः । यज्ञयज्ञरूपं च योनी गादलास्तु च वायवा । तत्र तत्र तव स्थानं भविष्यति सदा दयी । दक्षोऽयं भवतः पत्नीं स्वयं दास्यति भारतीम् । आद्यः प्रजापतीनां यथेच्छति यथेष्टं पुरुषोत्तमः । एषा च कन्यका चारुरूपा ब्रह्मणो मनसोद्भवा । स
न्ध्या नाम्नेति विख्याता सर्व्वलोके भविष्यति । ब्रह्मणो ध्यायतो यस्मात् सम्यग्जाता वराङ्गना । अतः सन्ध्येति लोकेस्मिन् ख्यातिर्भविष्यति ॥ ॥ मार्क्कण्डेय उवाच ॥ इत्युक्त्वा मुनयः सर्व्वे दृष्ट्वा कन्दर्पं द्विजोत्तमाः । अवलोक्य मुखं तदनन्तरं
विनयावनताः पुनः । ततः कामोऽपि कोदण्डमादाय कुसुमोद्भवम् । उन्मादनमिति ख्यातं कामः कृतवान् सन्निधौ । कौसुमानि तथास्त्राणि पञ्च सन्दाय द्विजोत्तमाः । हर्षणं रोचनाख्यं च मोहनं शोषणं तथा । मारणं चेति संज्ञाभि
मुनिमोहकरो ह्यपि । प्रच्छन्नरूपी तत्रैव चिन्तयामास दर्पकः । ब्रह्मणा मम यत्कर्म्म समुद्दिष्टं सनातनम् । तदिहैव करिष्यामि मुनीनां सन्निधौ विधेः । तिष्ठन्ति मुनयश्चात्र स्वयं चापि प्रजापतिः । एषा सन्ध्या वरस्त्री च दक्षाद्यास्तत्र

प्रजापतिश्च तान्सर्व्वान्सरत्नाभ रुचिस्तस्याश्च निर्विधौ। स्वयञ्च ब्रह्मणा प्रोक्तमिदानीमवयद्वचः॥ अहं विष्णुर्हरश्चापि ये वास्त्रवशवर्त्तिनः॥ किमन्यैरल्पकैर्जीवैर्निस्तत्सार्थकमन्वाम्यहं॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति सञ्चिन्त्य
मनसा निश्चित्य च मनोभवः॥ पुष्पाणि पुष्पचापस्य योजयामास मार्गणे(?)॥ आलीढस्थानमासाद्य धनुराकृष्य यत्नतः॥ चकार वलयाकारं कामो धन्विवरस्तदा॥ संहिते तेन कोदण्डे मारुताश्च सुगन्धयः॥ ववुस्तत्र मुनि
श्रेष्ठाः सम्यगाह्लादका द्विज॥ ततस्तानथ धात्रादीन् सर्व्वानेव च मानसान्। पृथक् पृथक् पुष्पशरैर्मोहयामास मोहनः॥ ततस्ते मुनयः सर्व्वे मोहिताश्चतुराननः॥ मोहिता मनसा कञ्चिद्विकारं प्रापुरादितः॥ सन्ध्यां स
र्व्वे निरीक्षन्तः सविकारा मुहुर्मुहुः॥ आसन्प्रवृद्धमनसः स्त्री यस्माद्विवर्द्धते(?)॥ ततश्च सर्व्वान्स मदनो मोहयित्वा पुनः पुनः॥ यथेन्द्रियविकारं ते प्रापुस्तान्कारयत्तथा॥ उदीरितेन्द्रियो धाता वीक्षाञ्चक्रे यदा तदा। त
देवपुत्रान्(?) यक्षास्तस्यां जाताः ... नात्॥ द्विपञ्चाशच्च भावाः स्युस्तथा हावाश्चतुःषष्टिस्तथा कलाः॥ कन्दर्पशरविद्धाया सन्ध्याया जज्ञिरे द्विजाः॥ सा पिनाकि ... मानोऽथ कन्दर्पशरयाततान्॥ चकार मुहुर्मुहुर्जृम्भमाणाः कन्दर्पलक्षिकान्(?)॥ ३
निसर्गसुन्दरी सन्ध्या तान्भावान्मदनाकुलान्। कुर्व्वत्यतितरां रेजे स्वर्द्दीव तनुर्म्मिभिः॥ अथ भावयुता सन्ध्यां वीक्षमाणः प्रजापतिः॥ धर्म्मं सुभावितानू चरितासमथाकरोत्। ततस्ते मुनयः सर्व्वे मरीच्यत्रिमुखाश्च
ये। दक्षाद्याश्च द्विजाः ... प्रापुर्वैकारिकेन्द्रियं। दृष्ट्वा तथाविधं सन्ध्यां मरीच्यादीन्प्रजापतीन्। विधिं स्वाश्च कर्म्मणि निजे धर्मो मदनस्तदा। यदि देवकृतं कर्म्म मनादिश्च मयापि तत्। कन्दर्पस्य सामर्थ्यं ... विना त्मारुव ल
ता। ततो विधिं च तस्योच्चैर्हसन्तं तथाविधं। सदयोऽनसा चापि जहासाथ जहासदा। ससौ पुराद्यद्द ... सस्वयं पुनः पुनः॥ उवाच वचनं द्विज ... कन्दर्पं स्वात्मवशं प्रत्यड॥ ॥धर्म्म उवाच॥ अहो बत महत्त्वं कथ
कामं तव समुत्पन्नं। दृष्ट्वा तनयां निजां यां कामवशानुसारिणीं॥ यन्नामाप्तो यथायामि यथा या मित्रस्थ सहितो। जनयेद्यदमार्ग्गस्य निश्चयः स्मरतामृषेः॥ कथं न कामेषुः ... ततो विस्मार्य्य मित्रिव(?)। ये सर्व्वजाः नियमाः मनमन

वीक्षसि त्वं मदनाकुलान्। उत्पादमदकान्दर्पं किंश्चास्याश्चित्रे स्थिते। कटाक्षमामाशुगतिं दृष्ट्वा तस्यां द्विजोत्तमाः॥ आशुगत्वं निजास्त्राणां प्रख्यापयन्नवान्यता॥ तस्याः स्वराविस्तारं धीरं श्वासानिलं तथा। आदायम
दनः पुष्पं वाणमकरोन्मलयानिलं। पूर्णेन्दुसदृशं वक्त्रं दृष्ट्वा शुक्लस्मरलक्षिते। न निश्चितानि मदनो रुदैत्तन्मुखचन्द्रयोः॥ सुवर्णकलिकान्ति कान्त्याः तस्या कुचद्वयं। बद्धचूचुकयुग्मेन भ्रमरं च वक्षस्थितं। दृष्ट्वान्
तघनं तन्वाश्च ... स्थितं। आनासिकाधामवीथीं तम्बीवात्तनुरोहिणी। आयुष्मत्पुष्पधनुषं कामः पुष्पधनुर्निर्म्मिता। विस्मायवयस्यां ... नयनौ निवीक्ष्यतां॥ महीवनाति ... पाणिसधुषा। इन्द्रेणयाचितो
नादरं सवङ्क ... मानकमलं यथा। श्लीलमध्ये नवपुष्पा निसर्ग्गसौष्ठवसुन्दरा। नुक्तवदीवदद्दात कामनाद्विजसत्तमः॥ चम्पकस्फाटिकस्थितं तद्रूपयुगलीमदं। निजाङ्गं किं समीकामा वीक्ष्य च क्रमनाकुली।
आवकुयाभ्रु या पादाय प्रान्तरागीयदद्वयी। अनुनासमिवामाने निर्ज्जितस्याम नो द्रवः। तस्याः करद्वयं वक्त्रं नवश्च किंशुकाय मे॥ वक्त्रे निरीक्षमाणा निर्म्मितास्त्वं। इति दृष्ट्वा स्मरामन ममा
स्य द्विजोत्तमैः। मां मारुचितमुग्धकं किमस्याद्विजसत्तमाः॥ महामुक्तायुगलीकान्ते मध्यलयुगलायते। नीलनीलदर्शी कामिकया। मनोहरा वामवीवालसेन्द्र द्विजा निसर्ग्गप्रियाः॥ नीवीसवसनादि
वीचनीसमिमनोहरं। कान्तिलोचसंयुक्तं पृथ्यक्वाञ्चकमलं। चकार यश्चायवदु मन्मलीसकलान्विता। सूर्यमायमरणान नूर्म्मियविनाजिता। काञ्चनयातश्च भेषां नीलनीलात्यलान्विता। तन्नूल
मानिनिवाली मनोहरविभ्रमशालिनी। नीराजितवमदानवा ऊर्ध्वस्ता नेत्रलावनः। उवाचवचनादायकामामदविमोहितः॥ विस्मयन्मापीवनादाविक्षिप्य सदाकृतीः॥ ॥मदन उवाच॥ अनयास्तु वाविधं
सम्यक्सुन्दरं नूयतां॥ समर्थ्य मामितिः सुतु किमयाद्वाजुनियोगी। यज्ञयज्ञमयालस्य क्रियत्तव नूमानघ। तज्ज्ञानयापिवद्दवी मायया नमनाकुया। यथायशालया विद्धा ऊर्ध्वलतानायथासविद्य। तस

थमभेवारुदिताशुआयकृतस्तायनी॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इत्युक्तामदनो देवीं च विष्णुं अहसान्तु कथं सा गता इति सा लक्ष्मीं दवीकर्णः पूर्वाख्यानि। ततो ऽसमतयासा द्विः शिवयी ताम्वतः स्मरः॥ श्री
मूतहृत्सेस्वायासो ऽपि तामनाकृता॥ इति च मियति मूर्त्वे भादियुक्तो देवी तो हृदिपतिरुग्रहयी योगदग्नी च विघ्ना। ततिरपि पतिमथ भाष्यतो हर्षलालो हृदिभिवकमलो तो पूर्णचन्द्रोपमा ३
स्या॥ ॥इति श्रीकालिकापुराणे वसन्तहास्योनाम तृतीयोध्यायः॥ ३ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ ततः प्रहृष्टिमानापि सदेवस्य स्थितः पुरा। चिन्तयामास मनसा सुवर्षे वाक्यविदां वरः॥ कोका हि लासमाश्रमभ ह
ब्रह्मा तु चकार यत्। मुनीनां पुरतः कस्मात्सदा तानु संस्थितोऽस्यति॥ कार्यार्थं विज्ञानकृत्या यावत्तन्मनसि स्थिते। योगमार्गमवज्ञाय तस्य माहं करिष्यति॥ मन्मथापि समाश्रित्य तविष्यस्य माहृते। निताकन्यागी वामा ता
नामापि सहसा नसः॥ अय हीन बुद्धानां नू हृदि कथमादितः॥ मत्यक्त चरवस्तु स्थितस्य तो धीवान्यवाचिता। कं चित्र विष्य कि तु चि मयावा ऽत्र महाबला॥ कं चिद्धि स्त्री वीक्षनीया कचि छत्रो पूया यतः॥ संसारवि मूरवोऽसौ
तथेवात्क्विवाविति। अस्मादृता नकम्मीन्योक विद्य भिनसंगयः॥ चिन्तयन्निति लोकानां ब्रह्मा लोकपितामहः॥ पुनर्दृदयगृहीविस्था नदक्षादीनीनियतिस्थितः॥ यतिच्छितीयं मदनमास्यू केनिवी स्मृतो। पुनस्तगतः प्राह
प्रीत्यपन्नू पूष्यंभायकं॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अनेनया सह त्वाविशभाऊसत्त्वं मनाऊव। यथाचरु वताद्धली पूर्वसं भमानस्तव। यथा प्रिया लक्ष्मी कान्ता यथागन हविप्रिया। कृतदाविधुना युक्ता तथा युक्ता यथास्तविपुषः नाथे
व सूतयाः॥ भावयास्य तस्य अपूर्वस्कतं। अयस्त्वं जगतः कान्त विम्वकवुक्ष्णौ विस्वसि। जाता जानायवत्स त्वं माहयस्व पि नाकिनी। यथा तु सु मना ग मुः क्रूर्यो द्वानयवि उद्धो। विजाना त्वि युंदाता मू पर्वता भूसनेस्तूव
यच यद्यद्यातीन कृत्तज्ञानस्य सहा। मोहयस्व यतात्मानं वनिताविमुखं हवी। त्वदत विश्वानां नामाः कस्य दस्य विमोहकः। रतिं हृत सा नूचाल ऽऽवत्यापि मनारुवा। भयायन्ते किहिविना तस्मादो स्माहिते

कृतू। सानूतागमवनमाहो यदीच्छति महस्य युक्षततानाथमयपयागमय सत्त्वीसतावयिष्यति। तस्मात्कृत्याया द्वितीयस्त्वं यतस्त्व त्वमाहत। विश्वस्यरुवकीयुत्त्वं मोहयित्वा मन्मथेन॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति रुक्त्वा वचस्
स्यु ब्रह्मणः पदमात्मनः। उवाच मन्मथस्तत्र ब्रह्माणं जगतां हितं॥ ॥मन्मथ उवाच॥ करिष्येहं तव विभो वचनाद् उमाहन्नी। किन्तु याभिन्महाराजे मे तल्लब्धोपरिवस्यज। मयासीमाहितागम्हो यया तस्यानुमाहनी। का
र्यं मनाचमीवामी गौनिंदगयलोकस्य। तास्मरे नहिय अमि यया तस्यानुमाहनी। कर्त्तव्यमधुना धात्स्कृपायार्यं ततः कृतू॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ एवं वादिनि कन्दर्पे धाता लोकनमस्कृतः। कयासीमाहनी आसा वि
चित्रिकोधगमम हृ। चिताविहस्य तस्याथ निश्वासा याति निःसृतः॥ तस्माद्वसन्तसंजाताः पुष्पव्रातविभूषितः॥ भृतांकुरा स्तलिका विश्वद्रुमवसंहति। किंशुकान्तसमसाद्रवर्ड प्रफुल्लपद्मयादयः॥ भद्रनागवसं
कोशः सुहृत्तमा मदनसंचराः॥ संध्यादिनास्वशुगति प्रतिमाकाः सूनासिकः॥ भ्रू स्वरवचवचनवरले भमाद्भुतिष्ठितानूर्द्ध ऊर्द्धः सन्ध्याशु मालिसदृशः॥ कण्ठल द्वयमश्रितः॥ भ्रमलमालाघगति द्विरेफीर्द्धहृदयस्कलथ यीनस्फत्नाय
ततुऊर्द्ध कामचक्रचयूप्रकाः॥ स्वरूपानूकटीऊर्ध्वः॥ कैचूर्यावाति स्फन्दनः॥ मरुऊत्यर्थीन वक्त्रः॥ संपूर्णः सर्वलक्षणः॥ तादृशस्य सम्मुत्यत्र संपूर्णकुसुमाकर। ववौ वायुः सुसुरभिः पादपापि पुष्पिताः॥ पिका
यनद्ः गततः॥ यच्छ्रुमैमधुरस्वनाः॥ प्रफुल्लपद्मा अरुवनू सरस्यः॥ पूर्णपुष्पकाः॥ तमुत्पन्नमवस्थाय तथा तादृशं मूलमी। हिरण्यगर्भो मदनं ऊचे मदमधुर नेक्तथा॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अयमन्मथतमिवो सदासहचरो रुव
नू। आनुकूल्यं तवकीं सर्वदैव करियति। यथा भेः पवनो मित्रं सर्वदौपिक करिष्यति॥ तथा यं रुवतो मित्रं सदा त्वामनुयास्यति। वसन्तेर्वन्तहङ्कारो दसन्तकोत्था स्वत्वयी। तवानुगमनं कर्म तथा लोकानुरञ्जने। अशोव
सन्तं गाया वसन्तमलयानिलः॥ रुवन्तु सहृदाभावाः सदा त्वद्वशवर्त्तिनः॥ विद्वोकाद्यास्तथा हावा चतुःषष्टिकलास्तथा॥ रत्वेरित्रुनत्यो सीहयी सुहृदस्तथा रवा। ज शिवः सहचरैः कामवसन्तप्रमुखैरिवानू। मा

का ४

हर्षयेम महादेवी कृत्स्नं विसनातनी । यथास्य दर्शनं गच्छन्ति सर्व्वे ॥ स हचवेदृतः ॥ अहं तेनावधिष्यामि यात्रुर्यं माहयिष्यति ॥ अवमुक्ताथ मदनः स्मृतः श्रुतस्तु हर्षितः ॥ ननाम च चचालो तस्य सम्यग्ध्यानू चतस्मृतः । यदीय
गन्यतानुसर्व्वानि मानसानि शिवाय च । यत्र स्थितु कुर्व्वतां स्मृत्वानि मन्मथस्य हा । तस्मिन् गते सा नृपचथमन्मथ गन्धर्व रावाविदिपूतद्विजा हमा ॥ शोवा यवधूमेमयूरीयितामहश्शाडूमनीयो त्रिमूर्त्तिमूनीश्वरे ॥ ॥
कृतिथी कालिकायूनालवसन्तानन्य लिखितुर्थि स्वाय ॥ ४ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ अथ शक्तदोवाच दक्षायस्तु महात्मन । मयी विप्रमूर्खस्य यदेवं वचनमब्रवीत ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ हविर्जीन मुयत्तीका कार्मसमाहयि
ष्यति ॥ कृतिसीचिन्कयनूकाकानस्त्रिवीकर्हमूतमहः । विष्णुमायीमतादक महामायी जगन्मयी । नान्यातन्माहक जीस्या सी ध्यासाविष्णुयासितः । तस्मादहं याग निर्द्दिं विष्णुमायी जगत्प्रसू । सो मिसा चानूरूपतः हीकरेम
हयिष्यति ॥ हवीध्यद क्ता मवयजनी विश्वरूपिणी । यथा नवसूतास्तवा हवक्ता यारविष्यति ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ अवंवचनमाकर्ण्य ब्रह्मणः ॥ प्रचमात्मनः ॥ डवाचद दक्षग्र हार्य मयी यादिरिचीपितः ॥ दक्ष उवाच ॥
यथा स्तगवं स्तथं त्वं लोकमगजगद्गुरो । तत्तनिष्या महत्सम्यक यत्नान्यातन्मनाहः । तथातथायतिष्यामि यथा ममसूतास्तवी । विष्णुमाया रूपवत्नी हत्वा गच्छामि सान्मनः ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ अवमवतितेनूका नवीवि
प्रमूर्त्तिस्तुतः । यत्रैव दक्षः समालोक्य विष्णुमायी जगन्मयी । क्षीयांदोहल नतीन स्तोस्मी हत्वा हृदय स्थिती । तयस्तु कुसमाचरं उद्यू युतक्तोन्दिका । दिव्यावर्षण द को पि सहस्रां शतत्यं समा ॥ तप यधा च नियताः ॥ सीयता त्माहरु
वताः ॥ मानूतानी नियताहारः उल्लासतीचय हृषुकूः । अवंनितायनंकाली चिन्तयस्त्रा जगन्मयी । गतद कनयकहर्त्तु ब्रह्मासेद्रजगत्यति ॥ जगन्ममनद्धनास्यासं पूर्णं युत्यक यें वयं तपतपजगत्धात्रीं विष्णुमायी जगन्मयी ॥
तुष्टावचाप्ति रूपाणि नेकधा तासितन्मना ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ विद्याविद्यात्मिका शुद्धां निरालम्बां निराकुलां । सौमिदवीं जगद्धात्रीं स्थूलानीयःश्वरूपिणी । यस्याः उदति चन्द्रजगत् प्रथानासृष्टं जगत्त्रयं । यस्यास्तदहर

दि: ३

वासो मितिद्वी सनातनी । त्वं चितिःप्रचमानन्द परमात्मास्वरूपिणी । गतिस्त्वं सर्व्वभूतानां सर्व्वमीश्वैवयावनी । त्वं सा विष्णी जगद्धात्री त्वं सीमात्वं चनिर्द्दिष्ठिता ॥ त्वं हिमाति स्वरूपेण सीमा नस्ययप्रकाशिनी । तथात
महास्वरूपेण कार्य्य यक्तिसदा जगत् । हमदस्थितिरूपेण सीसा चयवि पूयिनी । स्थितिस्वरूप गहवर्त्त जगतीचहितेविनी । तथैवान्तःस्वरूपेण जगतामन्तकारिणी । विद्याविद्यास्वरूपेण स्वयंकाले प्रकाशताः ॥ त्वं लक्ष्मीः
सर्व्वभूतानां त्वं दयात्वं सरस्वती । ज्योतिर्मयी त्वं त्रिमाजे त्वं चतुश्चित्स्वरूपिणी । उरूक्तिः सामवेदस्य याधिरगणनीश्रिनी । त्वं वेदांसर्व्वयज्ञानां त्वमिध्वनी तथा हविः ॥ यदध्यकमनिर्द्देश्यं निः कलीयचमात्मनः ॥ रूपं तथैव
गह्रदुर्गे सकलस्थजगन्मयी । यामूर्त्तिः विमला सर्व्व भविष्यद्धात्री तिदीप्तिः ॥ सा त्वं विश्व रूपलोक गद्विहीप्रदासदा । त्वं लक्ष्मी चतनाका कि त्वं यूहित्वं सनातनी । त्वं कालराप्ति त्वं मृत्किः ॥ नान्ति ॥ घ भ्रात थद्धत्ति ॥ सी
सावेसाग्यालाच तथा शिक्षस्वरूपा अंताः ॥ प्रसीदस्व जगता त्वं गतिस्त्वं मतिस्तथा । त्वं निद्रा त्वमनिद्रा च त्वं चराचरमाहिनी । त्वं मंविनी सर्व्वयोग युक्ता पाकविनाविनी । विष्णोर्वाहि चैतानां त्वं यासदहा गसंयुता । त्वं ख
मिनी शूलिनी च चक्रिणी धारनूपिणी । त्वमीश्वरी जनानां त्वं सर्व्वानुग्रहकारिणी । विश्वादिस्त्वमनादिश्च विश्वयानि स्वयानिजा । अनन्तासर्व्व जगतां त्वमवं कालरूपिणी । नितान्तनिर्म्मला त्वं हि तामसी च गायसा । त्वं
हिंसा त्वमहिंसा च त्वं कालीचतुराननी । त्वं यचासर्व्वजननी दमनी यामिनी तथा । त्व यचवलीयसा विद्यं जातितन्दिहितंतिच । त्वं दृष्टिहीनासद्दृष्टि त्वमक भेयि सद्युतिः ॥ तपस्विनीयावधिया दहीना त्वं नितवीरय्यु
त्वं धोत्समायत्वं भ्राति स्वर्व्वरोमेमुत्वं नरोमनः ॥ अहंकाता पि जगता महत्वायेकनिः ॥ कविः ॥ जगन्नाभिर्म्मणिरूप ध्येयिनीनालिका यया । यवायतासि काशुद्धा मायामाहाशिकाचिनी । कालेस्त्वं कार्यहरात्वं
सर्व्वगान्तेलिबोनिव । रूपातितवविश्वोत्र्यं नागवक्रहलानिच । सूक्ष्मायघि लं लोकस्य व्यापिनी त्वं जगन्मयी । मानदीनाविमानाति विमाना त्मसूसेरता । यदहिचाहिसैरांगनेमादिगहितोलयं । तहम

ल २

हिमशिलाद्रयं स्वच्छाकाशादिकं च यत्। सूक्ष्मातिसूक्ष्म विपाकस्थं यत्स्थानिष्ठ कारणी। सर्व्वादिसन्ध्याक्रमयी निम्नरूपेव तनु। विश्वव्यापी जन सैया येवं सूक्ष्मसूक्ष्मः। यत्स्थितौ विश्वया तत्वं तस्य रूपं सनातनी। वाङ्म
नसद्रवं दुःसर्व्वं ज्ञानाज्ञानमयालयो। उयता यस्य धाम्नि किं हि ते त्वं जगतः प्रथम। तस्यैव सम्मोहकरी सात्विकी स्थयसमया। योगनिद्रा महानिद्रा मोहनिद्रा जगन्मयी। विष्णुमाया स्वप्रकृतिः कल्पान्तसुप्ता विराजय
तु। ममविद्यः गर्भस्य यावद्यत्युद्भवालिका। तस्याः प्रसादैकाव कुं गुणानुकम्पः कः क्रमः। प्रकाशकरूपा ज्ञानिः स्वरूपात्मन। ममचया। त्वमेव जगन्मस्काय रूपे कारणं शक्या। प्रसीद सर्व्वजगतो ज
ननीश्रीस्वरूपिणी। विश्वरूपि शिवे विश्वेशि प्रसीद त्वं सनातनि॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ एवं संस्तूयमाना सा योगनिद्रा विधिविश्रिना। आविर्बभूव सा प्रसाद्ध ब्रह्मणः पुरमात्मनः। स्निग्धाञ्जनद्युतिश्चा
रु रूपा तु कृष्णा चतुर्भुजा। सिंहस्था खड्गनीलाब्जहस्ता मुक्तकचा तथा। समस्तमथ वीक्ष्य सहासं सर्व्वजगत्कृतः। रक्षाविनः प्रबुद्धं संस्तुत्वा वचनं नाम च॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ नमो नमस्ते जगतः प्रवृत्तिनिवृ
त्तिरूप स्थितिसर्गरूप। चराचराणां रूपवती च शक्तिः सनातनी सर्व्वविमोहनी च। याश्रीः सदाकाशव मूर्त्तिमाला विश्वसृत्वा या सरूपे विराजिता। श्रीर्धृतिर्नीयास हि नाम नाम्ना। सा त्वं समस्त परमार्थसारे। य
मादिपूर्णा हृदि योगिनीयं विराजय स्थितिप्रलिमध्यनीतां। एकादिसृष्टि आदि युक्ता विचार्गं सा त्वं हि विद्या विविधावलीवा। कृत्स्नं मयाक मनकरूपे त्वं विश्वनीकालमयी जगत्स्थि॥ विकारवीजं प्रकरोषि नित्यं पुत्या
भिर्त्ते ना यथमध्यमानि। सत्वं च उत्कटा नहन्यामीसी विकारहीनासमव स्थितिर्या॥ सा त्वं गुणानां जगदेकहेतुं ब्रह्मानि संहन्यासि॥ जगतो वीजं कृत्स्नानन्दरूपिणी। जगत्स्थितायां जगतां विमूमा
यन मोहं॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ सुलोकस्थविश्वस्य कालीलोकविराविनी। ब्रह्माणमूचे जगतां स्तुत्या घनमवद्वनू॥ ॥देव्युवाच॥ ब्रह्मन्नु किमर्थं एवं तो स्तुता हमवधारय। उद्याली स्वदध १

क्रान्ति तत्क्षणं पूर्वं मम॥ प्रत्यक्षं मम या माया सिद्धिः कार्यस्य निश्चिता॥ तस्मात्वं वाञ्छितं ब्रूहि यत्करिष्यामि साम्प्रतं॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ एकं चव तिस्रस्त्वं नहिनीयासमीक्ष्य। तं मोहय यथ देवा स्यर्थस
र्व्वाडिम्बद्धति। हृदयं यस्य ना कापि रूविष्यति मनोहरा। तस्मात्त्वमेक रूपेण रूपवत्या मोहिनी। यथा भूतभवी या त्वं लक्ष्मीरूपेण केशवं। आमोदयसि विश्वस्य हिताय न तथा कुरु। कामकेलिलायमात्र निनिन्द दमस
र्वः॥ कथं पुनः सवनिता स्वरूपासौ ग्रहीष्यति। स्वगृहीत कौतुक कर्तुं भक्ति सिद्धुवर्णं। आद्यकमाख्यं मकच हवीनस्मिन्निवागिनि। कृति विकाय तथाहं त्वं दण्डनीविद्य सन्वत्वं स्तनविश्वस्य हितायेतात्तु रूपम॥
नविष्णुस्यमाहाय नतन्त्रीर्नमनारूपः॥ नयाप्यहं जगन्मातस्तथा त्वं मोहयस्व वै। कीर्तिस्त्वं सर्व्वरूपानी यथा त्वं श्रीर्यथा त्मनी। यथा विष्णोः प्रियेकान्ते तथा त्वं मोहयस्व वै॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ अथ
ब्रह्माणमाख्याय कालीयोगमयी पुनः। यद्वाच महाराज स्तुत्वा पूर्वं दिव्यलामाः॥ ॥इति श्रीकालिकापुराणे देव्यास्तुतिः॥ ॐ॥ ॥देव्युवाच॥ यदुक्तं रूपवान्ब्रह्मन् समस्तं सत्यमेव तत्। महामा
हयिता हि तस्य नविद्याहा। हयत्स्वग्रहीतदाय सुस्थितिर्वेयासनातनी॥ रविष्यामि तन्मह्यं रूपवान्प्रतियादितं। ममायिमाहनयत्ता विद्याश्च जगत्यां भवत्वद्य कौविदुलक्षमेवा प्रयश्रीरसत्तु निर्द्वन्द्वः। अहं तथा यु
ति स्यामि यथा दानयचित्रहं। स्वः कवियत्स्यवनः स्वयमवविमोहितः। चातुर्मूर्तिमयीर्भूत्वा तस्यैव वशवर्तिनी॥ रविष्यामि महाभाग यथा विश्वार्हेतविश्वं। यथासाविममेव हं वशवर्तीसदा रूपवान्। तथावा
करिष्यामि यथा तत्वमनेहरं। यतिसर्गादिमध्यान्त महर्षिणः स्तुतिनावकाली। स्त्रीरूपेषोत्तवायास्यामि विमत्सुधास्यतां विधौ। उस्यन्नादकर्तायां चातुर्नूर्यतामीकर्त्री। अहं ते राज्यविष्यामि ब्रतिसर्गं यिनामेहा। ततस्तु
योगनिद्रां त्वं विष्णुमायां जगन्मयी। भाकरोमि स्तुति यद्धि रूपाणां त्रिदिवौकसः। उत्पन्नमाजं सतां माहत्म्यसारिनी यथा। तथासी मोहयिष्यामि शङ्करं प्रमथाधिपं। यथान्य जलतु वने वहन्नावनिताधं

ज्ञा २

॥ग॥ तमाराध्य तिरुत्वा यामा वशवर्त्तीरुविष्यति॥ विरिञ्चयवचनाधीनीं लीलां स्वच्छन्दयाकृय। मां वियोज्य महादेवा मोहनं प्राप्यतीष्यति॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति तस्मै समाराध्य ब्रह्म संप्रदिदेश मां॥ वीक्ष्यमाणं
उत्सृष्टा तं देवी कन्दर्पमन्दतां॥ तथा मकरलितायां तु धाता लोकपितामहः॥ उमामततरुणगवान् ससर्ज्जात्मा मनोरुव॥ मृदितो लोर्थमरुवत् महामायावचः स्मरन्। हृतकृत्यं तदात्मानं मनयमूनिसत्तमः॥ अथ द
ष्ट्वा महात्मानं विरिञ्चिं मदनस्तथा। गत्वा वन्दे हंसयानेन चोत्पुलकेतवोन्वितः॥ समासन्नं समासाद्य हर्षोत्फुल्लविलोचनः॥ ववन्दे सर्व्वलोकेशं मोदयन्तं मनोरुवः॥ अथ स भगवान्धाता प्रीत्या मधुवन्नगरं ददे॥
मदनं सदयं चाक्यं यद्वत्या विष्णुमायया॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ यदा हेवस्य शर्वस्य मोहनं वै पूजावचः॥ भूभूमाहृनकर्त्त्री या तास्य उत्तिमनोरुव। तदर्थं संस्तुता देवी योगनिद्रा जगन्मयी॥ एकतानेन मन
सामयामन्दपकन्दर्प। स्वयमेवतयावत्सा प्रतिज्ञा कृतया मम॥ कुर्व्वत्यो यत्वयाग तु भीर्मोहनीयाममतीव। तयाचद कृतवन समत्यवृतयास्त्व॥ मोहनीयस्तुनविवादितिसर्वं मनोरुव॥ ॥मदनउ ८
वाच॥ ब्रह्मन् का सा योगनिद्रेति विख्याता या जगन्मयी। कथं कया हृभावस्य॥ कार्य्यं स्वयमिसं यतः॥ किंप्रभावाथ सा देवी कावासा कुत्र संस्थिता। यदहं वा तु भिक्षामि तं लीला कपि नामहः। यस्य वचकस्समा (ब्रह्मस्तु
ल्पञ्चीदृष्टिमेध्य च। गकर्मानवर्यस्तु तु तं कस्मात्ता विमोहयेत॥ ह्रस्वदम्भियकोधतर्क्को उत्पाटिकयोलितां॥ रुक्मिनीयीमकः॥ स्तुत्वं ब्रह्मन् गत्वा तित्तपूर्व॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ मनोरुवस्य वचनं श्रु
त्वाथ चतुराननः॥ विवक्तुनपि तद्वाक्यं उत्तेना तोहकावकौ। संदुष्टमोहनं वु स्त्रपिका विश्व रुवन्ति॥ समाधामाहिनमपि निरञ्जसममुत्पूरूपं॥ निज्जसमानूतास्य नाना रूपा महाबलाः॥ जातगय
लोलडिंडालालायमितिरेय कृयाः॥ गुय ऋवदना॥ कैचिल्लेच चिन्तडोमूखास्तथा। सिलहवाघमरवानान्य चवदा हूमूखास्तथा। मत्का मार्जालवदना॥ गैवराच्या॥ गुरानन तोः॥ ऋवगोमायुवक्त्रश्च सर्व्वसय

मूखा२

मूखा॥ यथ। महादीर्घमहाकाया महास्कन्धा महाकुम्भः॥ पिंगकाविनलाक्षा यूथवैका कमहानग्नः॥ एककर्णस्त्रिकर्णश्च चतुःकर्णस्तथापरे। स्थूलकर्णा दीर्घकर्णाः स्तब्धकर्णा विकर्णकाः॥ दीर्घाकाः स्थूलनेत्राश्च सूक्ष्म
नेत्रा विहस्तयः॥ चतुष्पादा यष्टेष्पादाः त्रिपादेकपादास्तथा। जत्खपादा दीर्घपादा स्थूलपादा महापदाः॥ एकहस्ता चतुर्हस्ता द्विहस्तास्त्रयहस्तकाः॥ विहस्ताश्च विभूषाढ्या अधिकाहस्त्या॥ यथ। मनुष्याकाय॥ केचि
गुमायव स्तथा। कोकिलाकानावकाकास्या हंससारसतूयिनः॥ तथैव स्यकनवककाकेकेकमूखास्तथा। नीलांगुलास्तथा यीता। हरिता पिञ्जरूपिणः॥ भूवाद्यन्यक गिरखान् यस्तनूयविवादिनः॥ मदभंडूषि दुर्मायेवसम
खानूयत्सवों स्तथा। सर्व्व उत्तशिरयि अणिलस्तु गुरुणा शिरय केवालिकाः॥ नियन्त्रमारि विषनुगगथाः॥ स्यन्दनगमिनः॥ स्थलहस्ताः॥ यागहस्ताः॥ खमहस्ता धनूर्द्धराः॥ तर्ज्जीकृगमदावातपाशयष्टिगयाशयः॥ नानामूखा महानादक्षै
र्व्व कृसमहाबलाः॥ मानयचकद्यत्यूवृर्त्तस्थसाः॥ पुत्रतोगमाः॥ तमीप्रवदतीतत्र मामयचकद्यत्यूत। यागनिजप्रभावात्म विधिं वकृपक्रमं॥ अथब्रह्माणमाराध्य तानदृष्ट्वा मदनागमसूत्र। उवाचवचनयञ्चकं गणनामसुतः॥ स्म
चः॥ ॥मदनउवाच॥ किंकर्माणः किंविषयाः किंज्ञाः स्वकियावि॥ किंनाम मथयाजनाना तचैतान विनियोजय। नियाश्रमान नि उक्तास्त्वानिदचाचनामर। तत्वायदनलामाया प्रकारैव कथयस्व मे॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ मु
थतवाक्यमाकर्ण्य सर्व्वलोकपितामहः॥ गणानसमुदयत्राह तेषां कर्म्मादिकान्दिशन्॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ यमडत्यतमाजोदि मा नयततवदत्वयन्। समूरुव्वदिमामर्षां नाममाचनिजायतो। मोवात्मकत्वादय्यानो मावाः॥ सतु
चनामतः॥ सर्व्वे वविञ्चीक्तकर्त्ता कविषयाः किविनाञ्चनि। तवानुगमनं कर्म्म मूखभूर्यामि मनोरुव। यत्र यत्र गुरुवानयाति स्वकर्म्मार्थं यदा यदा। गन्तासत्र तत्रैव साहाय्यायतदा तदा। विदेशालिककविष्यन्ति त्वरस्त्वं वनवति
नो। ज्ञानिनां ज्ञानमार्गस्थं विघ्नयिष्यन्ति सर्वदा। यथ सा सा विकाकम्मं सर्व्वं दर्व्विक्रिजनकः॥ तथावितकवियन्ति। सवि नमयिसचेतः॥ कुम स्त्रासा सिक्षस दर्षय वर्गितः॥ कामरूपिणः॥ त्वं मरवैषां गमनाध्यक्षः॥ यज्ञ्यञ्चयज्ञ

न४

न यामि नः। नित्यक्रियावतां सा यस्मान्नाथि रवांह्रिम॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति श्रुत्वा सुतास्सर्वे मदनं सविविन्दनाः। पविवार्थ्यं यथाकामा स्तस्थुः। पूतात्मनिर्जा शति॥ तत्रो वर्ण्णविदुंगम्या शुचि किं मुनिपू
ज्यवाः। माहात्म्यं जगद्धात्र्याः तमये। भालिना यतः। नैषा जायासतनया। निःसमीहा सदैव तु। त्यासि नाथि महात्मानः सर्व्वेतः पूर्व्वे तास्तः। अथ ब्रह्मा पुनस्सो ऽसौ माहात्म्यं मदनाय च। गदितुं यो निद्राया स्तम्य
क्समूय ज्वकाम॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अव्यक्तव्यक्तरूपेण रजस्सत्वतमोगुणैः। विरुद्धकार्थ्यं कृत्या विष्णुमायेति सा यते॥ यानि मायाः स्कसा धस्का गदन्तं कपालतः। विरञ्च्यूर्ध्वे याति याग निद्रेति सा ख्याते स
जाब्रव्हवियथा प्रणानन्दाति गीयते। यागिनी सत्वविज्ञाना सा निगद्या जगन्मयी। गहकि द्रुमसी यत्वे प्रविते त्सूर्तिमास्तूर्तेः उत्पन्नज्ञान नदितोति कनूतया निन्नकरी। पूर्व्वा शिपूर्व्वजेवाक सेसा नवनिया सूच। अ
हानाशेतता मा हं ममत्व ज्ञानसंगयी। ओश्चयया धनलाराब्रु क्रिद्धा क्रिद्वापूनः पूनः। यस्यश्रकामनिया ज्ञातु विकायूक महाविर्ती॥ आमप्रयूर्क यसनासमा जन्तु कथ्यालिया। महामायेतिसा वाका गनसा उगद
ष्वरी॥ अहं कावोविसंसे गं स्तस्थिपरावरा विनी। उत्पत्तिस्थितिलोके सा कथ्यते तन्नरूपिणी। उत्पत्तमक्रुव्वांजा अथवा यामवसीरवाः। यथा स्यतिसा जकेकाथमत्यवात्र वाहयन्। सांगक्रिः स्तस्ति रूपाय
सर्व्वमीस्यातिरोधिनी। कमात्क्रमावतीनिरा। क्रनूष सास्यावती। नित्यासा नित्यरूपेण उगन्नूर्धप्रकाशेन। ओलिः स्वरूपेण पूर्वा यकावकरुपकाशिनी॥ यानिनीमूर्कि ज्कुतः सा विद्या रूपेण चैव सा॥ सैसायिकानीसं
सावचस्स हेतुर्व्विय य्यालक्ष्मी रूपेण चरुणं ह्रितीयायम तारुथा। त्रयी रूपेण कण्ठस्या सदो ममनारुव। सर्व्वप्रस्कोसद्र्भमदिव्यमूर्त्तिर्व्विद्या देवी सर्व्वरूपायना ख्या॥ कल्लादीनी सर्व दामा स्पद्यी साख्रीरूप्ये

सर्व्वं जन्ताङ्क्रमकारं॥ ॥इति श्रीकालिकापुराणे महामायाप्रभावः षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ अथ ब्रह्मा महामायास्वरूपं यदाधीगया स्वयं मदनाय पुनः प्राह यत्नात् मारस्य मोहनं॥ ब्र
ह्मोवाच॥ विष्णुमायां महादेवी यथादानयचियहं। कथिष्यति तथा कर्त्तुं मच्चिकार्य्यं पुनः कथायाहं। सा च मयार्थिता नया रुद्रं योगस्थितं मोहितुं। न निषवति द्वितीया यदि स्वयमेवावदत्त्वयी। त्वमी जा स्वङ्गोदैः सार्द्धं च
सावमयूनासह। याथ चाति तथा दावातू गृहीतुं कनूणीकरी। तत्कौ त्वरितादायत्र काकल्लावयंसमः। अविच्छिन्नायया सृष्टिः इदियन्ति नसंगयः॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ अथ सब्रवीद्धिजा ब्रह्मा लोकभावनम
रवः। मयूरीयकतीतान महादेवस्य मोहनं॥ ॥मदन उवाच॥ शक्रत्वब्रह्मन्यथा स्मा कि च क्रिया रूपमोहने। ब्रह्मक्रवायया देवा तस्या तन्मया मम। यदासमाधिमाधिप स्थितः सु निर्दिय छितः। तद्धस्ता विच
तेन गीतलतंन मृकिनि। मन्याज्या मिलीकेन निर्मोहन्नकाविनि। स्वगभयकारुथाय यध्यमादाय गतासमी। उमामितस्यसविध मीहयेस्कऊभनहं। सिद्धञ्चन्द्रानतनात्र चमयाभि दिवानिगी। रावी हावाय
सस वेवप्रविगा किचायिके। मयित्व विलसविनिमी। यादि पितामह। काबानकूनू मसलो रावेनप्रमूरुमूरुः। ममबावगमाप्तं सखाः स्यूः सर्व्वजन्तवः। नग ज्ञुर्द्धनसस्य मानसी विकियांगतो॥
यथालिमवतः प्रसर्व समाया प्रमथाधिपः। तत्र गनाः ते देवा सर्वतिः समयूर्व। यदा मकेश्रयालाप यदाबानातकल्पवी। कैलासी वाय वायाति तदा गच्छाम्यहं नहा। यदाच्यकसमाधिस्थ हरः क्षितौ
तिर्वेकदी। ततस्मस्य पून प्रकार मिथूनि मोहया म्यहं। तत्त्वक यूगलीव म्रनरावहावयूतं मूरुः। नानारावनकूरूपा। दीप्यत्प्रक्रममूलमे। नीलकण्ठमपि मू रु स सस्वैगं याषिमीसन्ध्यामि सविंध म

गमनव्यांध्रयद्धिनाः॥ विचित्रशावमासाद्य यदाख कृतूनयाति। वङ्क्यानि चिन्तीक्राता नामासीगमदाहवी। अलीवसीमाहयितु मसरुयायिनिः यती। मधूच्य कृतूनि कर्म्म यदद्यतद्विमाहन। गकूष्यमहाराग निर्ती
नस्या चिन्तीयूनः॥ चैयकानू कंगवानू नामानू कन्न नानूयाठलौं रुथा। नागकेगवयूचागमन्न ध्वैयु कानूकेन कानूववानू। माधवीमल्लिकाः यनूधिवानू कृनूवकौं रुथा। उत्फुल्लयति गजस्य यत्रयाति सर्वे रुच॥ सर्वा
सारुद्रूपद्मानि वीजयन्न तया मिलि॥ स्तूगन्धी कानवानू यत्ना दमीवर्णकवाजमी। दृकोंध्वचिवरासरण। वलस्यक्रिसमनजह। नानूवृक्षौ यानूयूथाधि स्लेः स्तूगन्धि समीय जेः दृष्ट्वा कामवशं याता नगजमूनिय
यता। गकृता अपि रूगग मानरुवे॥ स्तूनोभारुने॥ नमके स्सस्तूनाः सिद्धा यच्छ्याति नयाधनाः॥ न तस्य पूनरस्मातिर्दृष्टमादृश्यकावदी। रावमाउनस्तूनूगा कायोल्ल मयिगकृच॥ दृष्ट्वा सर्वमहं दृष्ट्वा कृत्वा चहरत्र ... १०
वनी। विमूर्खाह्न भाक्ष्य मियर्ते वाम्या विन। दृष्टानी त्वमयः यरत्वो याग निद्रादितीपूनः॥ नस्याय राजौ उस्त्वा थगना नूदृक्षा सहायवानू। महानिक्का ह्विमाहय क्रियानमूरुनुध्यमः॥ रुवानधिपि लोकेग यांनिद्रा
दूतीयूनः॥ रुवअथार्गुणजाया नथे वविदम्भस्त्वी। यमानीनियमनानाः प्राणायामस्य निग्रहः॥ अस्मनस्यमहंगस्य मृत्याहारस्य णभवेत। ध्यानस्य धारणायाच्य समाधेर्विघ्नसंरवी। मध्यकर्त्तून गीकः॥ स्याद धिमाव
गतेयथि। नथयर्यं मायगताः कनानु हवस्य यागम अविकावविघ्नं। यदवगते किमूमसमर्थ समर्थमन्यस्य नकर्ह्मीजः॥ ॥इति श्रीकालिकापूराणे कामवाख्ये॥ ॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ गतावृम्ना
चिमदन मूवाचदेवचः पूनः॥ मिथ्यैव लयोगनिद्रायाः स्तूत्वा वाचं नथाधनाः॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अवव्यंगम्तुयल्लीसा योगनिद्रारुविष्यति। यथा मनि हृर्षां स्तुत्य कर्मा अवस्याः सहायनी॥ गकृतीवग

नर

नेः साङ्घ्र यत्रतिष्ठति गकेनः॥ दूर्गमनाशवल्लभः नत्स्मानेमधूनासह। नाधिदिवसतुर्याजः जगन्माल्यनिलयः॥ नागत्रयंगरुनुया त्यैविष्ठसाङ्घगोनेः सह॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ दृषूक्रासर्वलोकेगरुत्रे
वाक्तवधीयता। गक्ताः सकांगमदना गतवानू सगनेरुकदा। जगन्नि त्रेकवदद्धधिवकालनया ... नः॥ नियमैर्वकृशिदेवी मायाध्यया सूधनथ नमानियमयू कस्यदक्षस्य मूनिसत्तमाः॥ योगनिद्रां यूजयत्
दूष्ट्रकमरावह्लिवा। नमाप्रत्यक्षतां दृष्ट्वा विष्णुमायां जगन्मयी। कृतकृत्यमथात्मानं मनदक्षः प्रजापतिः॥ सिंहस्कंधकपिलीकृष्णा पीनोन्नतपयोधरी। चतुर्भुजा चारुवक्त्रा नीलोत्पलधरी वरा। वरदाभया
दीखड्गहस्तौ सर्वञ्चशुभान्विती। अन्वकनयनीवानू मुक्तकेशी मनोहरी। दृष्ट्वा दक्षोथ तुष्टाव महामायां प्रजापतिः॥ प्रीत्या परमया युक्ता विनयानतकन्धरः॥ ॥दक्ष उवाच॥ आनन्दरूपिणीं देवीं ज
गदानन्दकारिणी। सृष्टिस्थित्यन्तरूपा त्वां स्तौमि लक्ष्मीह्लवः धुरी। सत्वाद्रेकप्रकाशेन यश्चाति स्कमनूरूमी। स्वप्रकाशं जगद्धाम महत्त्वाणि महत्यपि। यज्ञाशुद्धा शिवकेन यत्कामस्य प्रकाशिनी। नमाशुध्यति नवकेन
यश्चन्माल्यकाशनी। आच्छादनं चतनानां तहःरक्षः स्सस्य गमचवे। पराय वात्निकाशुद्धा निर्म्मला लोकमोहिनी। त्वं हि नूया चत्रयी कीर्ति र्धीर्कस्यीं जगतां गतिः॥ विरक्तिर्माधवी धात्री यया मुक्ता निद्रा तव्या। सामर्लि
स्कवसम्भवी जगतां मूयकारिणी। महानूरावात्वं विद्धं गक्ति स्तम्भायवाजिता। उद्दीचा यानिमा। धन यथ्रुतायवनेः यने। नन्द्यातिस्तवमाया र्थसात्विकेरावस्तवी। यश्चागिनानियालमर्वं निष्कलं निर्मलं यनं। आलि
बयतितलत्वं स्वदन्त मर्भ चवकुरुनू। यत्पूसिद्धा प्रसिद्धा च कूपस्थायानि निर्मला। साङ्ख्यपि त्वं निः प्रयस्थस प्रयुक्षस चिह्नकाशिनी। त्वमविद्या च विद्या च सालंवा त्वं निरालम्बया। प्रपञ्चरूपा जगतां मादिरूपक्कि
लमीश्वरी। ब्रह्मकल्पालयाप्रद्वा वोद्धनी यात्रानीयत्। वदन्य कोशनपरा सावित्रि प्रकीर्तिनी। त्वमग्निस्त्वं तथा स्वाहा त्वं स्वधा पितृणां सदा। त्वं नेरुत्वं कालरूपा त्वं कामस्त्वं वहिः हता। त्वमचिन्त्या

त्वमयक्ता तथानिर्दिष्टा नृषिणा ॥ द्विकालत्वात्त्रिस्त्रीभक्ता त्वमेव प्रकृतिः परा। यस्याः संसारे लोकानां यदि जाड्यं यया विशिष्टं रूपं ज्ञानातिभ्रमजाद्या रूपा रूप्यक्रियापरी। प्रसीद भगवत्यर्थं प्रसीद निवृत्तिपिणि। प्रसी-
दाधारभूतायै जगन्मयि नमोस्तु ते ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ इति स्तुता महामाया दक्षेण प्रयतात्मना। उवाच दक्षं ज्ञात्वापि स्वयं तस्य चिकीर्षितं ॥ ॥ श्रीभगवत्युवाच ॥ तुष्टाहं दक्ष भवतः सद्भक्त्यानया
भृशं। वरं वृणु यथेष्टं यं दास्यामि तत्तवेप्सितं। नियमेन तपस्तुत्या स्तुतिभिश्च प्रजापते। अतीव तुष्टा दास्येहं वरं वरय वाञ्छितं ॥ ॥ दक्ष उवाच ॥ जगन्मयि महामाये यदि त्वं वरदा मम। तदा मम सुता भूत्वा
हरजाया भवाधुना। ममैष न वरो देवि केवलं जगतां मयि। लोकेशस्य तथा विष्णोः शिवस्यापि परमेश्वरि ॥ ॥ श्रीभगवत्युवाच ॥ अहं तव सुता भूत्वा त्वज्जायायां समुद्भवा। हरजाया भविष्यामि न चिरात्तु प्रजापते।
यदा भवान्मयि पुनर्भवेन्मन्दादरस्तदा। देहं त्यक्ष्यामि सपदि सुखं वान्यथा प्रजापते। एष दत्तस्तव वरः प्रतिसर्गं प्रजापते। अहं तव सुता भूत्वा भविष्यामि हरप्रिया। तथा संमोहयिष्यामि महादेवं प्रजापते॥ ११
प्रतिसर्गं यथा मोहं संयास्यति निराकुलः ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ एवमुक्त्वा महामाया दक्षमुख्यं प्रजापतिं। अन्तर्हिता तदा तत्र सम्यग्दक्षस्य पश्यतः। अन्तर्हितायां मायायां दक्षोपि निजमाश्रमं। ज-
गाम मुदितः सम्यग्भविष्यति सुतेति सा। अथ ब्रह्मा प्रजात्यादि विना स्त्रीसंगमं कथं। संकल्पार्थं तथा योग्यं मनसा चिन्तयन् च। तत्रानन प्रजाता वहून्मोद्विज सत्तमाः। ते नानादयायदा [illegible] प्रमक्रियया वीमिमां।
पुनः पुनः सृजायन तस्य जाताः सहस्रशः। ते सर्वे नारदवाक्येन यूयं नानादवामुताः। याथार्थ्यास्तित्रि कलीनाः। पूर्यं सर्वं द्विजोत्तमाः। यश्चार्तं पृथिवीं कल्पां भूयात्क्व प्राक्रमयती। इति नारदवाक्येन मो-
हिता दक्षपुत्रकाः। अद्यापि न निवर्तन्ते भ्रमन्तः पृथिवीमिमां। ततः स भूत्वा दयितं प्रजामैथुनसंभवाः। उपयेमे वीरणस्य तनयां दक्षसुन्दरां। वीरिणी नाम तस्यास्तु असिक्नी अपि सत्तमाः। त-

स्यां प्रथमसंकल्पात् यदा दक्षः प्रजापतिः। सन्ध्याजातां सुतां जातां तदा तस्यां द्विजोत्तमाः। तस्यां प्रजातमायायां सुप्रीतोसौ प्रजापतिः। सेयं सा इति तदा मनः तां दृष्ट्वा प्रसादयत्। वरं च पुष्पवृष्टिं च
मेघाश्च ववृषुर्जलं। दिशश्च प्रसन्ना आसन्त्यां जातायां समुद्रतः। अवादयन्त त्रिदशाः शुभं वाद्यं वियद्गताः। जज्वलुश्चाग्नयः शान्ताः तस्याः प्रसवकाले द्विजोत्तमाः। वीरिण्यां [illegible] दक्षः सा दृष्ट्वा ज-
गदीश्वरीं। विष्णुमायां महामायां तोषयामास सादरं ॥ ॥ दक्ष उवाच ॥ शिवा भा कामरूपा माया योगनिद्रा जगन्मयी। या चास्याता विष्णुनैव तां त्वमामि सनातनीं। यया धाता पुरा सृष्टा नियु-
क्तः पूर्वकल्पतः। स्थितिं च विष्णुरनकल्पे स क्रियामनुजग्मुस्ते। स्तुतः सोपि महादेवी तां त्वमामि महीयसीं। विकारवर्जिता शुद्धा मध्यमयां प्रमादवर्जिं। प्रमाममामानं [illegible] स्वान्तनामि सि-
स्वात्मिकां। यस्त्वां विचिन्तयेद्देवीं विद्याविद्यात्मिकां परां। तस्य हस्ते भुक्तिमुक्ती सदा करतलस्थिता। यस्त्वां प्रत्यक्षतो देवि सकृत्पश्यति पावनीं। तस्यावश्यं भवेद्देवि विद्याविद्याप्रकाशिका ॥
योगनिद्रे महामाये विष्णुमाये जगन्मयि। या प्रमाथ [illegible] संयन्त्री येन नासातवात्मिका। यस्तु वन्दितजगन्माता [illegible] तिनाम [illegible] जगन्मयां ताम्मायाति सर्वे [illegible] भविष्यति ॥ ॥ मार्कण्डेय उ-
वाच ॥ इति स्तुता जगन्माता दक्षेण सुमहात्मना। तथोवाच तदा दक्षं यथा माता [illegible] संमाप्य सर्वं तपसो यदा दक्षः [illegible] नान्यः [illegible] मायया हन्त दक्षिका ॥ ॥ श्री-
भगवत्युवाच ॥ अहं मया [illegible] पूर्वं यदर्थं मुनिसत्तमाः। स काल तवसिद्धं [illegible] यति ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ एवमुक्त्वा तदा देवी दक्षं च निजमायया। आस्थाय जोनवं

सत्यागपि २

शव जन्मप्रभृत्येव सा॥ तमस्या वीचिनीय त्वा तूसंरक्षयत्तथाचिरं। निःस्नुत्यालन विधिना सौम्यादिकं ददौ॥ या लिमासाथ वीचिप्य दक्षेणा समस्त तमना। वत्रुःधेनु क्रीय दस्य तिस्रमना। थ यथा त्वह। तस्या
कुन्तहुण॥ सर्व्व विविगुद्धिड्सलमा॥ लेन वृषियथा चेन्दु कालात्॥ सर्व्व मनोहराः॥ ययमनिड्शावन संखीमध्यगतायदा। तदालिख्य ति रूपस्य प्रतिमामत्र हस्रकः॥ यदाभयति गीतानि तदावा स्योपिता।
निसा। ऊर्द्धंस्कन्धं हयं वृद्धं सत्स्मानस्मवना न नी। तस्या श्चकूनामदत्त्॥ समीतिड्विड्सलमा॥ वृषस्काया सर्व्वगुणैः सत्वादपि नयादपि। वत्र्वधेदत्र वीचि ख्यत्य हैकन्त्र णगुसा। तस्यां वात्यामि तत्कार्या तस्याश्चि
पिमङ्गुष्टि ज्॥ सर्व्वकालगुणाक्रान्ता सदसान यशभलिनी। भावयामास पितरौ। निर्यानिर्यौद्विजा सलमा॥ तथैकदापि तु॥ पार्श्वे ति रुक्तोनी समीविपि॥ नारदस्य ददर्शं थ। रत्न्वस्तत् नांविलो लोगतां। सापितरौ वी
प्रमूदिता। नारवन्दन काचके। प्रणनामसतीदवी ब्रह्मणमथ नारदं। प्रणमान्त्य सतीं वीक्ष्य विनयावनतां स्थितां॥ नारदस्त्रतथैवासौ मनदृवा वत्। त्वाभवयः॥ कामयतां। यैवं कामयसेपतिं। तमापूहि १२
पतिदेवं सर्व्वकुञ्जगदीश्वरं। यानान्योजगत्तनापि रूक्षालिनग्रहीष्यति। जायासत्पति दनन्यसहगः॥ गुरु। इत्युक्त्वाथ प्रयतापूनः॥ विसष्टोतनमं सोतो स्वस्थाने द्विड्सलमा॥
॥ ॥ इति श्रीकालिकापुराणे त्यू १८ ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच॥ वाल्येचपाती तसा प्राप्य यौवनं तन्न तः॥ अपूर्वत्रूपगा। येन सर्व्वासु मनाहया। तौ वीक्ष्य दक्षा लोकस्य॥ वाद्धित्वा कर्त्तव्य
स्थितौ। चिन्तयामास रूपत्र्य कथमस्या भूर्मी सुतां। अथ सापित्रयैरुक्ते त्याप्रमे लान्विते। आराधयामास ग्रहमातुवत्र्वरूक्रया। आश्विन नन्दकोस्याणी लवने॥ सगुडौदने॥ पूजयित्वा हरं

पक्ष मत्वा निनाय तत्। कार्त्तिकस्य चतुर्द्दश्यां मयूपेः पायसैर्हरं। समाकीर्णे माराध्य सस्मानयनमप्यर्चौ। कृष्णाष्टम्यां मार्ग्गशीर्षे सतिलैः सयवौदनैः॥ पूजयित्वा हरं कालं निनाय दिवसी पू
न॥ पौषे च कृष्णसप्तम्यां कृत्वा जागरणं निशि। अपूजयद्भिरीशं मासोत्तमी। माघकृष्णे मावास्यां कृत्वा जागरणं निशि। आर्द्रवस्त्रेण पूजनी। नानाविधैः॥ फलैः॥ पुष्पैः॥ स
म्यक् कालस्य हवेः। चकारनियता हारौ तन्मासं हरमानसा। चतुर्द्दश्यां कृष्ण पक्षे तपस्यस्य वि त॥ कृत्वा जागरणं देवं बिल्वपत्रैरपूजयत्। चैत्रशुक्ल चतुर्द्दश्यां पलालैर्दमनैः॥ तिवं। अभ्य
र्चयद्दिवारात्रौ संस्मरन्ती निनाय तं। वैशाखस्य तृतीयायां शुक्लायां स यवौदनैः॥ पूजयित्वा गन्धोन्मासिं च सत्यनः॥ तिना यसापि वारह्या स्मिरन्ती वृषवाहनं। ज्येष्ठस्य पूर्णिमायां तौ सं पूज्य वृष
वाहनं। वसनैर्दृहतीपुष्पैर्निराहारा निनायतं। आषाढस्य चतुर्द्दश्यां शुक्लायां कृत्तिवाससं। वृहतीकुसुमैः॥ पूजा देवस्याकारि वै तदा। श्रावणस्य सिताष्टम्यां चतुर्द्दश्यां सा पवित्रैः॥
पवित्रैश्च पूजयत्। पूर्व्वोक्तेनानाविधैः फलैः॥ सर्व्वमासे चतुर्द्दश्यां इति व्रतं यदा चक्रे पूजासक्ता सावित्रीसहिता ब्रह्मा जगाम वासुदे
वो पि गतवान् सह लक्ष्म्या हिमवत्॥ रुद्रसन्निधिं गत्वा यथा विनेता समाराध्य यथा विधिना दमयति
पूर्णे। कार्यं मनसा दानयपि। अथागमन कथय किमर्थमागता पूर्यं किं कार्यं च हवि इति पृष्टोथ लोकपितामहः॥ ब्रह्मा वाच महादेवं ति

पूजायित्वा दिता॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ यदर्थं मागतावाचौ तत्कृणुष्व त्रिलोचन। विज्ञप्ता स्मदेवार्थं विश्वार्थञ्च तु सर्वदा। अहं सृष्टिं करोम्येका स्थितिं तु तथा हरिः॥ अन्तं कुरुते नाशस्य जगतश्च
निसर्गकं। मत्कर्म निन्दते वार्द्ध एवं चास्ति हि भूतले। त्वमकं कर्तृत्वेनको विनानावौ च विष्यसि। तस्मादन्यान्य कालेषु सर्वमिदं करो विभो। सो ऽहं याचत्व सदा याचे मन्यथा न जगत् भूत्। कविः कवि
यन्तासूता ममवक्षा मनस्य वत। अयं च गुरुर्नवक्षा एवनापि तथापरं। कवित्वं द्वौ यज्ञो नास्य कश्चिन्म नसः समुद्भवात्। मायाया कश्चिदपर वक्षा स्यूर्द्धवेवे विदा॥ योगयुक्ता त्वयि सदा योगदृ
या देव भूतिं। दयामा ऐक निचरं न वक्षा अस्माना स्थव। आत्माभिन्न भूतयोगे कथं सृष्टिर्यथा स्थितिः॥ अन्तकर विनायुक्तं निरयं नित्यं वृथा विभो। सृष्टिस्थितिलय कर्मापि नकार्यासि यथा सदा। भवी
वर्द्द मस्माकं मायायायन युक्तो। एक एव त्वया हि वयं स्त्रिन्नां कार्यस्य रोदनात्॥ कार्यं रोदनासि दुःखस्य दुष्यरोदास्य याउनी। एकत्र विधिर्धा रत्वा वयं स्त्रिन्नश्च नूपि॥ रत्नाम हल्व व ः ति नवी १२
विद्धिसना तनी। मया स्त्रि त्व त्रयेण कमला ख्या सरस्वती। सावित्री चाथ सर्वा च एता कार्यस्य रोदता। एवं त्वं नु नागस्य नारी तुल्ये महेश्वर। वामायां प्रकाशत्यश्च कामाकामादिहेतवः॥ अनु
नागसे या त कामका मादिकाव रोधि ना। ततु यत्नेन भर्त्तुर्ह कीर्यत्न नोः॥ सर्गे प्रथम एवासा योगवक्त्रा तु लेलेमहत्। तस्मात्त्वं जायतं कामः का मा त्री धर्मतो रुवत। देवेन्याश्च निवृत्ति याश्च
कमाहादिका पूर्या। सीसा नविम् स वृद्धु वस्ते ऽर्थ्य सनातने॥ यदा तत्ज एव निर्हि मां किं प्रथा यिमहेश्वर। अहिंसा च तयोयाकि ज्ञानमार्गार्थ साधनी। तयि तो व ल पा निष्ट किं सस्कृति निद्यायूगी॥

अहिंसा च तथा ज्ञानि [illegible] ताव रा विष्यति। तत्रास्तु च वाक्य यत्न स्त्र व कस्मा भविष्यति। अक्त त दूष गोयञ्च ल स्तर्व्व कथित त्त्व। तस्मा द्वियहितायत्वं देवानाश्च जगत्तां। यदि गृहीत्वा सरा यो ऽर्थ वामा मे कामिनी॥
यथा पद्माल्या वि [illegible] ष्णो सा वित्री चयथ ममा। तथा स दुचनीयस्त्रा यस्या लोके हसीयति॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति श्रुत्वा वचस्तस्य ब्रह्मणः पूचना हर॥ तदा जगदलोक्य स्मितानन मूर्खा हर॥ ॥ईश्व
र उवाच॥ एवमेव यथा ह त्वं ब्रह्मन् विश्व निमित्तकः॥ नस्वार्थ तत्प्रवृत्ति मे सम्यक् ब्रह्म विचिन्तनात्। तथापि तत्क विष्यामि तत्त्व जगद्धितौ। तत्कृणुष्व महाभाग युक्त मद्वचो मम। या मत्त ज स्समर्था स्याद्
हीतुमिक्सा गतः॥ ता त्रिदशी यत्र या ऽर्थ यामिनी कामरूपिणी। या गयुक्तं मयि तया योगिन्या वरविष्यति। कामागकर्मणि युक्तं कर्म हन्यव रविष्यति। तां मम निदेशय ब्रह्मन् रा या ऽर्थ वचन वाङ्गिनी॥ यमकत्वेव
द विदा भिदक्कि म नी सि न॥ आ निश्चल त्व युपि न॥ अति स्व सूर्य यत मे स्थि न क पि ध्य सना त नै। तत्र कार्या सदा मे का ब्रह्मण अभिराव नी। तत्त्रजा विश्व जननी नरा विश्री स सास्तुम। देवा विष्णु च हं चापि यदं ब्रह्म
स्व रूपि न॥ अं नर ता महाभाग या प्य कद न्नू विकनी। तद्वि केया विनानाहं स्था स्यामि कमलासन। तस्मा त्रूयं यादि न स्त्र मत्क र्मानुगत सदा॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति तस्य वच ऽश्रुत्वा ब्रह्मा सर्व जगत्पति॥
स स्मिर मा दित मना इदं प्राह स्मितानन॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ अस्ती दृग्गी महादेव मास्मिताया दृग्गी त्वया। दक्षस्य तनया सा तु सती नाम्ना स्त्र ... रना। सैव दृग्गी रखरजा या रविष्यति सुभामती। तो त्वदर्थे
पस्यन्तों त्वश्व्यापि यति कामिनी। विद्धि त्वं देवदेवशे सत्त्या सत्ख र्लम॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ अथ ब्रह्म वच॥ अथ भगवान्मधुसूदन॥ यदुक्तं ब्रह्मणा सर्वं तत्त्वरूपस्तुवा वस॥ कथिरपि त त नकोश्व

स्वदर्शं प्रजगाम तु॥ हरिर्ब्रह्मा च मुदितौ सावित्री कमलायुतौ। कामापि वाक्यानि वरस्य पूर्वं सामादयुक्ता वनिता समन्ततः॥ गतु समासा यथि विकल्पयी तस्यैव सर्वं विनिश्चा प्रजग्मतु॥ ॥इति श्री कालिकापु
राणे ब्रह्मवाक्ये॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ अथ सन्ध्या पुनः शुक्लपक्षे रम्या मूर्धा स्थिता। आश्विने मासि देवेशं पूजयामास रक्षिता॥ इति नक्षत्रायुक्ते नवम्यां दिनसंस्थिते॥ तस्यास्तु रक्षिता नभा याभ्यर्च
कामरूपं द्विजः॥ भल्लकाना हर्यैवीक्ष्य सामादहृदयास्थिता। ववन्दे च वयो तस्य लक्ष्या यावनताननाम्। अथ प्राह महादेवः सन्ध्याः प्रत्यक्षदर्शिनीम्। नाभिच्छन्नपि रोमार्थं तस्याश्चर्यां रूपलप्रदः॥ ॥श्री ईश्वर उवाच॥ अ
नेन हृद्गतानाहं प्रीतास्मि दक्षनन्दिनि। वरं वरय दास्यामि यत्वाशिमनोरथेन। आनन्दायी हरं हावं महादेवा उवाच यत्तिः॥ उयथ वरयस्वेति तद्वाक्य प्रवालकृया। साप्यिन्याः स्यामा विष्णु नाव कुं हृदयस्थिती
॥ भक्तवालाक्षी हैं यत्कुलक्रा द्वादिर्नय तथाप्यनत्मिन नत्वन कामः सास्त्रियायै हव कदा। नामायचिप्रहनप्र वक्तुरायावलिङ्गिनी। संप्राप्य विवर्णे वायं सैदाधपूष्यहानिना। हर्षेजना थवा जन विवाधरुदया स
वी॥ तत्रासौ हर्षितः गरुवी वा वक्रासनी स्फूर्त्॥ विस्मय च चयरं रवक्षे विकर्णे पवमच्च नः॥ ततः पुनर्मोहमन वा जनैर्नमनारवः॥ विवाधहर्षितः गत्वा भ्रांति वियनदारुनी। ततायदासौ माहस्य हर्षस्य च द्वि
जा लमाः॥ रावैच्या चक्रमवे च माययायविमोहितः॥ अथ गर्या स्वासी रूपयदाभ्यरूहरेसती। मम हृदं दहिवे च वर्षमितु नूसार्के। ततावाक्यस्यावसाने मनयश्च ब्रवम धूर्जटिः॥ रुवत्वे ममरुयति चारुदाक्षायणी
मूरुः॥ पगजुष्टा वन्नस्य सारी स्वरूलसाधनी। दृष्ट्वेति भीप्रमुदिता वरीप्राप्यमनोगती। सकामस्य हरस्या प्र गस्त्रीसीवानू हासिनी। अकस्माच्छिडलोवा च हावानपि द्विजालमाः॥ स्वस्यरावास्तमोदाय गेम १४

वाश्वाक्स्कन्दा। ततो विवर्णा स्थिधाजाः कलाहावाय अपि तौ हरस्य पूर्वजा गजः सिद्धसिक्ताङ्गमथरो। चन्द्रास्यास्यना अथवा स्कन्धिका कालवर्षदाः॥ अथ सापमूवाचेदं हर्यैदाक्षायणीमुरः॥ पितुर्मम वचो द्रुतम्
मोक्षोपसजगत्यत। एवं स्मितवचा देवी यथा वाचस्पतीतदा। ममरा यरिवहतुच पुनःकामेन मोहिताः॥ अथैतद्वी च मदनश्चरति समधूमर्दा। मूर्च्छावरदवसत्वार्थं आत्मानं चास्य नक्षयतु। अथ दाक्षायणी
न मुसमाप्या स्याच्छिवाजालमाः॥ ऊनमम मातुव रया स हर्षमोहसमन्विता। हत्वापि हि मवत्रस्तु प्रविघ्न वनिजात्यामी दाक्षायणी विप्रलब्ध। इः खाआनयनो रुचतु। विप्रलब्धे यिरदनं अब्रह्मवाक्यमथदत्तु।
जायापयिग्रहस्यार्थं यदक्रीय मयानि ता स्वलैव ब्रह्म वाक्यस्य पूर्वा विश्वान्मनः परौ। चिन्तयामास मनसा ब्रह्मार्थं वृषभध्वजः॥ अथ संचिन्तमानापि परमेष्ठी त्रिशूलिनः॥ पूनस्तान्याविगत हर्षं मिष्ट
सिद्धिप्रयादितः॥ मत्रायीहिमवत्युस्थं विप्रलब्धो हरस्थितः॥ सावित्रीसहिता ब्रह्मा तत्रैवास मुपस्थितः॥ अथ तौ च आगतौ सावित्रीसहितौ हरः॥ सान्त्वकाविप्रलब्धश्च सत्यार्थं समुवाच ह॥ ॥श्री ईश्वर उवाच
विवाधमरुच्छिः॥ माययामोहितः अहं तत्पुत्री कामन्यथा। तत्कृतः कर्द्दुमरितः॥ पूनास्यैकमलासनः। अद्वितीयं मतारुकादारुचायिस्थायिनी सा ड़ितः॥ तस्यावनमहेदाम्तु यदाजाताः प्रसविताः॥ तत्तकाल तदाकामो मा
विच्यार्थ मदार्थं च प्रजायता। दक्षायर्थं मामजासूता दातावचनादृती। गच्छेवं देवदारुवने कथयस्व वचो मम। यथा सती प्रिया मम रुमन्यस्यार्थं तथा कुरू॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इत्युदीर्य महादेवः
मा॰ सं॰ ११०

सकाशः स्वयं जायतां सावित्री वीक्ष्य सत्यस्तु विश्रयागमवदेन्द्रियं । तं समारोह्य लोकेशः कृतकृत्यो मुदायुतः ॥ इदं जगन्मदं कुर्वन्तं हितं यथार्थं च धूर्जटेः ॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ यदा तु भगवन् शम्भो तेऽद्य अर्थे स्थिति-
श्रितं नाल्पं वर वरं तत्स्वार्थे ममापि वृषभध्वज । सुता प्रसूता दक्षस्य स्वयमेव प्रकाशते ॥ अहं चापि वदिष्यामि तद्वाक्यं तत्समर्थकः ॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इत्युक्त्वा ईर्ष्यमसौ देवं ब्रह्मा लोकपितामहः ॥ जगाम स-
कलिलं स्वभवनं नागुवगिना । अथ दक्षोऽपि वृत्तान्ते सर्वं श्रुत्वा समीरणात् । विकृतमानसो दयितं मत्तो नागः स्वकथं । आगतापि महादेव श्वसन्नश्वसज्जगाम सः । पुनश्च वक्तथं साऽपि सुतार्थं तु त्यक्त्वा गृहं । प्रस्थाय
पितृमातृसुतानिकटं गमेश्वसा । नेतुमागतानि गृहीत्वा पश्यन्ती विरुलाप सा । अथाहं पूजयिष्यामि तमेव वरमात्मजं । यदि याति तयाऽरहं स्वयमेव यथार्थवत् । ययोरेव पूजितः सापि वाक्यं त्यक्त्वा प्रयत्नतः ॥ १८
शिवमूर्त्तिः कुमकुर्वन् सर्वदा स्वमानतः । इति विकृतमस्य दक्षस्य पूजिताविधिः । उपस्थितास्तस्तत्र सावित्रीसहिताः सदा । तं दृष्ट्वा वेधसं दक्षः प्रणम्य वेन तस्थितः ॥ आसने च दक्षो तस्मै सं वरो यथ
थाविधि । ततः सर्वे सर्वलोकेशं तदागमनकारणं । दक्षः पप्रच्छ विधिपूर्वं विस्मापि हर्षितः ॥ ॥दक्ष उवाच॥ तवागमनहेतुं कथ्य यत्त्वमागतः ॥ पूजयितुं कार्य विशेष दथवा मम मागतः ॥ ॥मार्कण्डे-
य उवाच॥ इति पृष्टः स चाब्रवीत् दक्षं समहात्मना । प्रहसन्निव वीक्ष्यार्थं मा दयस्व प्रजापते ॥ ॥ब्रह्मोवाच॥ शृणु दक्ष यदर्थं मे समीपमहमागतः ॥ तच्छोकस्य हितं यथार्थं शृणु वर्णयितादीपितं । तव सुता
समानाथ महादेवं जगत्पतिं । आचचार तपः सा हि स्वयमेवागता गृहे । शंकरं तापयित्वा अथ त्वत्सकाशमहं पुनः । प्रसन्नपितासि यत्र तं । प्रयत्नमेव प्राप्स्यसि । वरं दातुं समायाता । यावत् स्वपुरमित्यकवश्च-

यावत्तु कल्लांतथा । जगाम महत्त्वमणुत्वं च तमापि यथाविधिः ॥ ततः स दक्षेन वलिना वलीवर्द्धनवगिना । सब्रह्मनारदो दक्षं प्रायदक्षालयीं शिवः ॥ तदा दक्षो महाराजा अत्युत्साहयत्स्वयं हरौ । ब्रह्मा
दींश्च दक्षो मासनाभियथाविधि । कृत्वा च यथाविधि तस्मै पूजां महादिशिस्तथा । चकार स विदं दक्षो मुनिश्रेष्ठैर्मनसी महत् ॥ ततः शुभमुहूर्ते च लग्ने च द्विजसत्तमाः ॥ सती निज सूतीं दक्षो द-
दौ हर्षेण शंकराय । उद्वाहविधिना सापि पार्वती आहृता हर्षितः ॥ दाक्षायणी आवर्तना सुदानी वक्रध्वजः ॥ ब्रह्मा अथ नारदाद्याश्च मुनयः सामगीतिभिः ॥ स्वचायज्ञार्हैः सुर्यास्तं स्तोषयामास नीलकण्ठं । दाक्षी
चकुर्महोत्सवं सर्वं मन्त्रज्ञाः प्रयाणाम तुः ॥ पुष्पवृष्टिः सस्मृजः स्वर्गे गगनात्सीगताश्चरुचिः शुभ तथागत्य गन्तुं नाक्षिवगिना ॥ सार्द्धं कमलया देवं मूर्त्वा स्वगन्तुं तद्धूजः ॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ सितश्रीलीढं
नश्रम मारुयानारसह्यन्ते दाक्षायणी आयथावार्दं भवितोलाभनं पश्यया । कृत्स्नं मया सार्द्धं न तत्तीदवस्य वात्रजं । अनयासह संसार चायि आमर्त्यलीसदा । प्रहृष्टमनसा सीता प्रसन्नवदनाप्रि-
या ॥ अथ च कान्तदा दृष्ट्वा दक्षजीवा नूतुसिनी । स्वनाविष्टमनावकुँ वी कीचक कदी यकी । सुरूपिणीं सुदाव पश्चात् पश्यन्ति समसनीमूर्खी तदेन्द्रियविकारश्च प्राकवान कामतः पुनः ॥ अथ तस्य ययात् गु-
रु । शमी द्विज आलमा ॥ तदुक्ते दर्शनात्सं मुनीनीपूर्वास्तदा । तमस्कन्मा समर वंश्च योगः ॥ सर्वसीपूताः सीव र्तुपकथवर्ले । पूज्यनादानं एवच । गरुडं च पश्चात् मेघम् तस्यानि द्विजसत्तमाः ॥ नेसु-
सीकादितयाम्नि तपूगहूम्स्तूर्णकः ॥ यद्यनूपादायनीदेवी रुपीका मेनमाहितं माहितायथकामेन तदाविष्कृतस्समनन्तरं ॥ इयंवदक्तुं ब्रह्माणी शूलमूर्धमय गच्छतः ॥ गच्छनो यमितं शूलविधि

हनुं द्विजोत्तमाः॥ मयी चिन्तानन्दाश्चास्य यज्ञमध्ये कृतिं तदा। दर्श मेवमेव मिति नामिषु व्याप्य विज्ञप्तः वाचयामास रुतानि द्विपु मलपूर्वागतः॥ ओं धा। उग्रमिलितीवी ब्रह्म तदादर्श महेश्वरः॥ पु
पूर्वाश्चयियमिदं स्मावयन् देवीं गिरौ॥ ॥ईश्वर उवाच॥ नाचाय नन्विविधं ... य दिदानीमूदीर्वितं। मयाद्य श्रीकान्तं कर्तुं न दिष्टेव प्रजायता। ... ग तीयरुसाशिलालासः सन् वी क्षणादि
प्यसि। ईश्वरश्चिवा चतुर्मुखं दृष्ट्वा मे नैकत्वाकं नामाद्य॥ साशिलालासः कथं ... मुनिसम बलोकयन्। अरुवक्षाकांक्षा अस्तु नमो हन्मिरुतां गते॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ तमेवं वादिनं विष्णुः क्षिप्रं र
लापूर्वस्मरः॥ इदमूचे वाचयं सु हनुं सर्वज्ञ प्रभुः॥ ॥ भगवानुवाच॥ हनि घ्यसि त्वं रुता ... प्रश्नार्थं ज गता मम। अनेन निवसनीशं प्रोत्थिरवमा। प्रथकल्पिता। ब्रह्माश्रमूह मयं गत्वा
प्राइऋतुषु रुकसंवसः। अमिन् हगोउ प्रभुः श्रीनामापदः प्ररुमोरपूनं॥ सहस्रिस्थितयक कर्माणि कविप्यामस्। पुनः पुनः। अनेन च मया कवि रुवताच समन्ये॥ एकस्मिन् विहारे क्षमीपूकस्य
कर्म्मकेपिच्युतिः। तस्मान्नव। ओं रवता विधातानु ब्रह्मकेउ॥ ॥ईश्वर उवाच॥ प्रतिज्ञां पूर्वयिष्यामि हन्वनेन चतुराननः। अहमेव प्रजाः प्रभु स्मावनादि यज्ञात्प्रवा। अन्येभ्रष्ट विधातार
मथवा दिश्यं उत्तमा। सजवमहिमाकलीस्या सर्वदा मदनकृत्या॥ हन्वेनैवं विधं पनाद्धं प्रतिज्ञां पालयतन्विता। प्रख्यातमनेकंश्वरामिन वाचयचतुर्मुख॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इति तस्यैव वचः श्रुत्वा
तिविशस्यवक्तुर्मुखः। श्रितस्वयि तदयदः पुनरेवमितो वयन्। प्रतिज्ञा पूर्वकर्तुं यायमात्म विधीरवन्॥ इत्युवाचातिवदनमीश्वरस्य द्विजोत्तमाः॥ ततः पुनः गुरुं च कथमात्मा विधिर्मम॥ १८

रुकामितिस्थितिर्वायुं प्रभृतेश्वरवशास्थितः॥ अथ च हस्य भगवान् मुनीनां पूर्वतस्त्वदा॥ इदमूचे महाद्वर्तं ताप्रयन् गरुडध्वजः॥ ॥भगवानुवाच॥ न ब्रह्मारवता शिवा नगैर्गुरुर्ब्रह्म अस्य
क्षा। नचाद्यपूर्वाशिनी अश्विनी तं सनातनी। उपानस्यातुधानस्य राम रागस्य पूर्वितः॥ घोतिर्मयस्य शोभमा सूचाभकानरुणकः॥ कर्तृ कोहरा कीब्रह्मा ममैव यन्मात्मनः॥ अनन्तय
प्रमर्दितिं सहस्रिस्थितयक कादन्ती। विकयस्वात्मनात्मानं संरवं कर्तुं सन्मतिं। एवं हि बभूवे ब्रह्म गुणातुर्मनामकूटान्। निनायावादिदर्शनं यथैकस्यैव वर्मातः॥ अज्ञानिमतत्त्वेव सागरमयमि देहव
यक्षोति नृपमयमप्रजा ज्ञान्ये मय्येकमनन्तरूपं। विद्यान्यदीर्घादि विरुपसाद्दे हनीयवं यज्ञनयात्रशिवाः॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ एवमुक्त्वा वचस्तस्य महादेवादिविमादितः॥ उ
नन्त्रपविशिवत्वं नद्दिसत्त्या न्याचिकनातं॥ पुनः प्रयुक्त गोविन्द मनन्यात्तं त्रिरादिनी। ब्रह्मविष्णुर्धमकानां मेकस्यचविनयतः॥ नानानाययतिं प्रश्नं कथयामास गरुध्वज॥ अनन्यात्त्वित्रि
देवानामकहीव वाकार्णयितुं। अस्वातन्त्र्याविष्णुमृस्वारकोना दनयावा दिस्तृविधी तत्वे। दृष्ट्वास्वनूयं प्रजाप्यानने ने विनिश्चितः॥ पूर्वमयूकुतारं॥ ॥इति कालिकापुराणे ब्रह्मादकोम
ध्यायः॥ ११ ॥ ॥प्रथयज्ञनूः॥ अनन्यात्त्वं त्रिदेवानां यज्ञानां रुजनार्दनं गीतवचहद्ये। अत्रु मित्रमाद्विजसत्तम॥ एकत्वं दर्शयामास कथं वा गरुडध्वजः॥ तत्समाचक्ष्व विप्रेन्द्र पर्वं
कीर्तयेहिनः॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ शृणु मुनयो गुह्यं पनर्मप्रयामरत्नी। त्रिदेवानामनन्यत्वं तथैकत्व दर्शनं। हननपद्ष्टा। मविन्दतं समाराध्य साधवी। इदमाह मुनिप्र

ता श्रुतिस्मृतिपादने॥ ॥भगवानुवाच॥ ॐ तमोमयमिदं सर्वमासीद्भुवनवर्जितं। अप्रज्ञातमलक्ष्यं च प्रसुप्तमिव सर्वतः॥ न दिवा न निशा वापि नाकाशं न च भूतली॥ न ज्योतिर्न
जलं वायुर्नान्यत् किंचन संस्थितं। एकमासीत्परं ब्रह्म सूक्ष्मं नित्यमतीन्द्रियं। अव्यक्तं ज्ञानरूपं च द्वैतहीनं निरञ्जनं। प्रकृतिः पुरुषश्चैव नित्यौ द्वौ सर्वसंस्थितौ॥ स्थितः कालापि सृष्ट्यां जग
त्कारणमेककं। यदेकं परमं ब्रह्म परं रूपं परात्परं॥ रूपत्रयमिदं नित्यं तस्यैव जगतां पतेः। कालो नाम परं रूपं नामात्यन्तकुकानती॥ सर्वेषामेव भूतानां भवच्छेदनसंगतौ॥ ततः स्वरूप
कारणं तास्त्रूपं च कारणं॥ पुरा सृष्ट्यर्थमतुलं क्षोभयत् प्रकृतिं स्वयं। सं क्षोभ्यायां तु प्रकृतौ महत्तत्त्वमजायत। महत्तत्त्वात्ततः पश्चादहंकारस्त्रिधाभवत्॥ अहंकारं तु सं जानं गदत
मात्र उन्नितः। आकाशमसृजद्दिक्षु यत्नं विश्ववर्जितं। ततस्तु यसतन्मात्राद्वायुः सूक्ष्मो महाबलः। निरालम्बः स्वयं देवो भास्वदा निजमायया। ततो द्वितीयसाधनसी स्थितिं प्रकृतिं वि
ष्णुः पुनः संक्षोभयामास सृष्ट्यर्थं परमेश्वरः। ततः संक्षुभिते तस्मिन् वायोरपि गुणाद्रजयत्॥ अप्सु सर्जयामास जगद्धीडनियाकुली। तद्विवर्द्धनमेव ॐ प्रमत्तकमहत्तमदेत॥ जय अहो यः
समस्तास्ता गर्भजन्नाम उक्तं। अस्य स्थितामहामाया गर्भे विस्फुरदं उक्तं॥ तथैव मायया दत्ते ब्रह्माण्डमतुलं पुनः। वायविस्तवह्निरसिस्त्वेव वायुरिन्द्ररसाः तथा॥ विष्णुः सदन्तु कं छन्न सर्वया
समन्ततः॥ सप्तसागरमानेन तथा महत्यादिमानतः। ब्रह्मा अव्यक्तयोनीयं तदन्यरूपं बहिः कृतं। तदन्तु त्वयमवासी विष्णुर्ब्रह्मस्वरूपधृक्। देवदेवर्षभूमिश्चैव प्रविशेदापदुक्ते ना

तस्मादूरुवताभ्यं रूपत्वन्नाभिर्महेश्वर। जवाः पर्वता जाताः समुद्राः सपतरूनादु। तन्नाध्यगन्धतन्मात्रात् पृथिवी समजायत। वायुस्तु सर्गतन्मात्रात् प्ररुहा विनियाजितान्॥ वरत्वसर्वद्रता
नीप्राणरक्षाः समस्ताः। अङ्गिरसोऽसि यद्भूते र्वायुर्निर्जरसस्तथा। अन्तर्द्विसृजद्दज्ञो प्राप्नुमन्यलुगद्वीगी। ततो ब्रह्मा गनीवन्तु त्रिधा चक्रे महेश्वरः। प्रधाने क्षावरा क्षेत्री त्रिगुण त्रिगुणीकृती।
तद्दिर्द्रागःसंज्ञातः पञ्चवक्त्रश्चतुर्भुजः। पद्मकराय नौ नाक्षः कायाख्यो ब्रह्मा महेश्वर। तन्मध्यरागमनीलाक्षः एकवक्त्रश्चतुर्भुजः शंखचक्रगदायश्च पालिकायः सर्वेश्वरः। अत्र वल
दध्यरागः पञ्चवक्त्रश्चतुर्भुजः। स्फटिकाभ्रसमः सकायश्चन्द्रशेखरः। जयस्तमात्र ब्रह्मकाय सृष्टिशक्त्यन्वयाजयत्। अयमेकाररूवत्त्वष्टा ब्रह्मरूपं लोककृत्। स्थितिशक्तिनिड्डी
मायां प्रकल्प्य स्वयंवयायाजयत्॥ ततस्त्रिभूगवीपु स्वयमेवप्रकाशते। ज्ञानरूपं परं आति यन्नादिर्भगवान् प्रभुः। सृष्टिस्थित्यन्तकर्त्ता देव एव महेश्वरः। ब्रह्मा विष्णुः शिवः ख्याति संज्ञामा
पयथकथक॥ अतस्त्वं च विभाति तथा रूपमपि नाकथक॥ एक मनी न रूपश्च ज्ञानमस्माकमकं यो॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ ॐ तिरस्त्वावतस्तस्य विष्णोर्वचमितमद्भुतं। रूपां सुरूपरूवश्च
वेपूनवेवउनोद्दनी॥ ॥देव्युवाच॥ एकमेवमहेशस्य आति रूपाणि बृंहितः। कावा मायाथ कः कालः का वा प्रकृतिरुच्यते॥ कायूमीसरस्तासिन्ना कृत्वा स्थूलकथमकृता। तन्मवदस्व
भविन्द तत्त्वरावीयथागथी॥ ॥भगवानुवाच॥ त्वमेवपरा सदा ध्यानस्थः परमेश्वरी। आत्मनायात्मरूपत्वं आतिरूपं सदा कृती॥ मोयाश्च प्रकृतिर्ज्ञानं पुरुषश्च स्वयंविभा। ज्ञानस्वी

नयोगेन तस्माज्ज्ञानपरो भव ॥ मायया मोहिता यस्मादधुनात्वं मदीयया । तथा दिव्यं परं रूपं आविर्भाव निशामय ॥ अधुना कायरूपस्त्वं विस्मृतात्मानमात्मनि ॥ मीयत्कृतिम कस्तादिरूपा लि १९
प्रमथाधिप ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ ततस्तं महादेवः ... वाचाद्यैर्मुनिसत्तम । मुनीनां यत्नतो योग, यत्नाज्ज्ञानपरो भव ॥ आसाद्य वचनं पर्यङ्के निमीलितविलोचनः ॥ आत्मानं चिन्तयामास त
दात्मनि महेश्वरः ॥ यदा चिन्तयमानस्य गतौ विवरो पुनः ॥ तदा जातिस्तु कालं दह नान्यत्तत्त्वं नयनस्य वो । तत्क्षणाज्ज्ञानरूपस्तु गतस्तु सविकल्पमायया ॥ यदि लयकालेपि विवर्ती नयस्य जातिरूपं लक्षः ॥ यय
गतः सदा तस्य सर्वया ...तालिके । न तापि वीक्षितुं शक्तः कर्त्तुं वादिवा कर्त्री । स्वयमेव तदा विष्णुः समाधिमनसा हरिः । प्रविवेश गतो योनेः कायाच्छरीरं धूर्जटेः ॥ प्रविश्य तस्य देहे च यथासत्त्विक
मः स्वयम् । तथैव दर्शयामास स्वयं नारायणः स्वयम् ॥ न स कालेन वस्तु ... न विज्ञानमाचरी । नित्यानन्दमिवानन्दमर्कं तु द्युमणीन्द्रियम् । अद्वैतं सर्वदा ... निर्मलं परमं पदम् । परमात्मा
नमानन्दं जगत्कारणकारणम् । प्रथमं ददृशे शम्भुर्यावत्सा नेत्रं चित्तरूपिणी । तत्त्वविहीनमनसा सर्वकृत्स्नं तत्क्षणात् ॥ तस्यैव रूपं प्रकृतिः सत्त्वात् तथा प्रतिभावती । ददर्श तस्यैवास्यास्य पृथक्कृत
तामिवेक्षिकी । पुनः सः ददर्शासौ यथैवसागरस्य तत् ॥ अर्णवे विवक ... स्तुता दजस्त्रिदिजसत्तमाः ॥ तदा वा कालरूपेण लयस्य च मूर्च्छया ॥ सृष्टिस्थिति लयकारिणा महाविष्णुस्य कायर्नी । प्र
कृतिः पूर्णस्य चैव कालापि च मूर्त्तिः ॥ अतिदीर्घयमानां च सम्पूर्णं थति त्रिनाकृतान् । पृथक्कृतान ताभिरन्तं च ददर्श च सर्वम् ॥ ज कायका ददर्श च ब्रह्म न रूपानामाख्यैः विभूषणम् । सत्त्वज्ञानस्व

नूपस सीस्वार्थं प्रवर्त्तिते । सा महार्थप्रदा निगन्ध तत्त्वमीच चक्रं च । सैव माया याप्रकृतिर्या मात्यमित कर्ता । इति कथावि विक्षिप्त तथैवान्यजनूजेवम् ॥ मायाख्या प्रकृतिर्ज्ञाता जगत्सम्मोह
यन्त्यपि । साक्षी स्वयं व्यक्तदा लक्ष्मीस्तत्र प्रिया । सा सा विष्णोर्नसी सथा सा सती सैव वीथिणी । बुद्धिरूपा स्वयं देवी चतुष्कालिचमीयत । इति स्वयं ददर्शोसौ ध्यानमार्गगतो हरः ॥ महदादिप्रयो
वेन तथा सख्ये क्रमेस्वयी । दर्शितं वा हरिः कालेः प्रकृतिरूपं स्वयं । यथावी दर्शयामास तत्कृत्वा द्विजसत्तमाः ॥ ॥ इति कालिकापुराणे ...ध्यायः ॥ १२ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ ततो ब्रह्म
गुणैः स्थानं दर्शयामास केशवः । तत्रैव बुद्धिधारस्तान् वपुर्वा वेदं ददर्श सः ॥ ऊर्द्ध्वमध्यान्तरागेषु ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् । यथा ईशानमवयुक्तं ब्रह्मत्वमगमत्कदा । मध्यं कदाचित् विष्णुस्तथा ददर्श कस्य न
कुसौ । चकार च वर्णनीयस्तु । त्रिधा सत्तां मूर्त्तिमूर्त्तिः ॥ तयावदर्श स्वमङ्गं तदा सर्वमिदं जगत् । कदाचिद्विष्णुर्विकार्यो ब्रह्मकार्यं लयं च जगत् । ब्रह्मा तथैव विष्णुर्वा शम्भवे वै वैष्णव कथा । शम्भवे वैष्णु
वेकायब्रह्मा चाप्यथ शम्भवे । गतः केवलीनतां शम्भुर्यं कला शम्भुमूर्त्ततो । ददर्श वामदेवापि सिद्धं चाय यथाग्नतो । यथा महेशिगं कृत्वा लीनतां प्रयुयौ । तस्माद्भवेत् पिण्डांश सुदर्शन विश्वनाथमोहन ॥
...पर्वतसी ... स्थिवलास्तु गिता क्रमात् ॥ पुनर्ददर्श ब्रह्माणं कृत्वा सर्व्वमादितः ॥ आत्मानं च पृथग्रूपं विष्णुश्चान्यं तु शङ्करम् । दर्शयज्ञापि तत्र तथैव च पितृगणान् । महीज्यादीन् दर्शथा
वीथिवीश्वरा ताथासतः । सन्ध्यां च तिथिश्च कन्दर्प्पं श्चैव च वसन्तकम् । हावानूरावा स्थार्सनान् वीनू दवान् मनुष्यान् । महार्घं च दशस्त्रधर्ज्जं ब्रह्मवल्ली सूक्ष्मानि च । सिद्धान् विद्याधरान् यक्षान् राक्षस

नृकिन्नरांस्तथा । मानुषांश्चतुष्पदांश्च पक्षिणस्तथा सरीसृपान् । उद्भिज्जान् स्वेदजांश्च कृमिकीटपतङ्गकान् । काश्चिद्ददर्श वनिता हृद्वरादीश्च कुर्वतः ॥ उत्पन्ना मूर्च्छिताश्च विपन्नाश्च केवली
हसतो वसतः ॥ कांश्चित् कांश्चित् विलपतस्तथा । भावतांश्च पचांश्च मुदं दर्शयितमथ च ॥ दिव्याली कालसंख्या न्मोलायचन्दनचर्चितान् । वीणां च वादिनः कश्चित् स मुनाः कीर्तितामुदः ॥ मुखम्नः प्रसु
बलमथ स मुनिर्विष्णुस्तथाविधिः ॥ कश्चिद्ददर्शनियतान् मुनयश्च तपोधनाः ॥ तपोसि च विनतः कश्चि न्नदीनीच नयावनः । स्वाध्यायवदनियताः ॥ पाठ युक्तश्चक चन्ना । तथैव सागरान् पूर्वसक्त नद्याश्च वसवी
सिव । तथैव पर्वतांस्तत्रासौ ददर्श स मुनास्त्वयी । मायालक्ष्मीश्च नूपटी हृदिसं माहयच्छवी । सनी नृयान् तथा मानी माहयुक्तीतिर्मकान ॥ स तासां व्रह्मस्व यं चमकैलासं मनुपर्व्वतं ॥ मन्दारं देवविपि
नं स्थं गन्ध नवसंसविना । सनी दहृतं तथा त्वक्षां जानाहिमवतः ॥ सूता । कार्त्तिकयश्च सूत्रमा यथाहृतानक्षकयी । तत्सर्व्वं विष्णुनात्स्मया ददर्श देवसंधवं ॥ दिव्यश्चकलियुगं धु नवसी दस्युचनृपि २०
तो । यथाहृतः ॥ काल नेमि हिंसं श्च कायथाहृतः ॥ विष्णुनायाद्दर्शी युद्धं दानवी व्येषु पूजाकृतं । यथाश्च यत्र निरताः सत्सर्वं दृष्टवान् हृतः ॥ जगत्यपश्यमनु व्रह्मादीन् वसन् सप्रकृहमानव नो सिद्धवि
द्याधरादींश्च दृष्ट्वा दृष्ट्वा पृथक् पृथक् । आत्मानं संस्थकं बीनान् ददर्श स मुनास्ततः ॥ संहृत्याकं ददर्शाथ ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् । तद्व्यंसमरवत्सर्वं जगदंतश्चराचरं ॥ श्च्यो जगतिसर्व्वं शिन
व्रह्मा विष्णुगतो नमः ॥ लीनश्च भ स मुनिस्तस्यैव शरीरं प्रविशं गेहा । एकार्णवं ददर्शासौ विष्णुमयकारूपिणं । नान्यं किंचिद्ददर्शासौ तदा विष्णुमहेश्वरः ॥ अथ विष्णुर्वदद्दैतं सत्यवच्चं यतमा त्मनि ।

भासमानं सर्वतत्त्वं अचिन्त्यं सनातन । तत्वं ज्ञानमयं नित्य मानन्दं व्रह्मणः पदं ॥ केवलं ज्ञानगम्यञ्च ददर्शान्यन्न किञ्चन । एकत्वञ्च पृथक्त्वं च जगतः परमात्मनः ॥ ददर्श स्वगवीयायः ॥
स्वं ज्ञस्थितं सं समाहृत । एको भीय चमात्मानं भन्नं नि हा मसी धियी । एकत्व च द्वयं व्रह्म ददर्शान्यं न किञ्चन । कोवा विष्णुर्हरः ॥ को वा को व्रह्मा किमिदं जगत् ॥ इतिरोदं नजगृह स मुनायच
मात्मनः ॥ एवं वसं यम्यांस्तस्य मीलायकवाद्धं दिशः ॥ निःस सायाथमायाथि पविवर्मवृषध्वजं ॥ अनन्तवंपथक्षाश्च दर्शयिता जनार्दनः ॥ गरुडवान्वाचीयोरु वहिर्द्दहस्त्रमाद्भुतं । अथपक
समाधस्तु हस्तस्य चविनोमनः ॥ सर्वाविमेनो जगमाश्च मोहितस्य च मायया । ततो मुहूर्त्तं हवीवक्त्रं शान्तायि व्यमनो हरेः । प्रबुद्धकमलाकारं वीक्षीच चक्षद्धिजो त्तमः ॥ ततो देवमनोप्यादीन
स्तगमनकमलासनं । विष्णुं च लज्जसीवीक्ष्य लक्ष्या विस्मितोरयवान् । अथ गीविस्मयाविष्टो महादेवं वृषध्वजं । स्मितप्रफुल्लवदनं पद्मालं जनार्दनः ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यद्यत्वया दृष्ट
मेकत्वे हि स्नता याश्च मीकच । यद्वान्तिपूर्व्वमाल्येव कालो मायानिजा न कच । त्वयाज्ञानान्महादेव कीदृशास्कयकथ्यतेन ॥ एकं व्रह्म सदानन्दं नित्यं श्च परमं महत् । तत्कथं हि त्वया ज्ञानी दृष्ट
तत्कीदृशंत्वया ॥ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ इति पृष्टो भगवता भगवानवृषध्वजः ॥ जगाद हृच्च यत्तत्व मतादाक्षं द्विजोत्तमाः ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ एकं शिवं ज्ञानकमनकमयं परं व्रह्म स्थि
तिमननहि किञ्चिदीनितं । तस्मादपि तत्सकलं जगद्वै न्सनातिहतया निवसत्त्विदृहस्तुः ॥ समस्त रूपपरवं निनङ्गर्न्न वयचरं तस्यैव सर्दा गन्तृपिनः ॥ स हि स्थितिं संयमम स्तुमांश्च नृपं वर्यो

तस्य विज्ञातिरदः॥ नाहं न चत्वं न हरिः स्वयम्भूर्न कालसूर्यौ प्रकृतिर्न चान्यत्। तद्युपक्षौ कर्मयश्च किञ्चित् तु विनापि तूर्यं सदयीकृतस्य॥ ॥भगवानुवाच॥ इति तद्वचसा यापाकी ज्ञान
श्च वृषरध्वजः। तदंशरूपास्तु वयं ब्रह्मविष्णुपिनाकिनः॥ तस्मात्त्वयान वध्यायं पिपिश्चिस्कन्दवद्रुवन्। एकता विदिता येन ब्रह्मविष्णुपिनाकिनी॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ इतितस्य
वचः श्रुत्वा विश्वात्मनि तनूजसः॥ तत्र ध्यानमकरोद्देवो विधिं दृष्ट्वा च येक ता। इति वः कथितं विष्णु यथा नारायणमादिगन्। शृणु च यस्तु तद्वः कथयामि पुनर्द्विजाः॥ ॥इति श्रीकालिकापुरा
णे परवैख्ये त्रयोदशोऽध्यायः॥ १३॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ उक्तदक्षप्रथमस्मृत्वा महादेवः समीपतः॥ विसृज्य विष्णुप्रहरितीन् उमामहिमवत्क्षितिं। आनाय च वर रुद्रं गंसमामाद
मालिनीं। उमामहिमवत्युस्थे यथी समधिवी॥ अथ मागक्रीया स्वास सुदती चारुहासिनी॥ विनउ वृषरास्का फि च न्दुकान्ते कालिकायमा। ब्रह्मादयश्च ते देवा मची च्याड्यास्तु मानसा॥ २१
दक्षापि सर्व सुदिता अरुवन् स सस्मास ताः॥ कश्चित् संखानवादयन् कश्चिल्लोलस्वनैर्गणाः॥ कश्चिद्धास्यं प्रचक्रुर्वनं अनून्नम्रृ हर्षध्वजः। विसृज्यास्य पितृब्रह्माद्याः न मुनापुनश्च वताः। अनून्नम्रू
किसाद्दे मूदाय नमयाद्यू ताः॥ ततः गर्मुसमारा च त्तु ब्रह्माद्या मानसाध्वज॥ स्वैस्वैः स्थानैस्तदा रम्यः स्यन्दने चाशु गममितिः॥ देवाश्च सर्व्वसिद्धाश्च गधिवाश्च वसीगणाः॥ यक्षविद्याधराश्चापि चये
यतन्समागताः॥ तेषां विसृज्यास्तु गतवन्तो निजास्पदं। वरहू चामादयुताः ततः दाचषध्वजः। तमादृत्य स्वस्वगणैः स्वस्थानं प्राप्य मादनी। कैलासकूपरस्याद्दवात गउतिप्रियः॥ ततो
सं॰

विन्नयाक्तद्स्मांप्रायद्राद्याच्यते सभी। स्वयानुविसर्जयामास नन्द्यादीनुभिचिकन्दवान्। उवाच चैतांस्मान् सर्व्वान्नन्द्यादीन् अतिसून्नतं। यदाहन् स्मराम्यत्र स्मरणश्च वल्लमानसाः॥ समागमिष्यथ तदाम
त्पार्श्वे शास्कन्दापदा। इत्युक्ते वामदेवेन गतन्दिष्टे चवादयः॥ महाकौशी ब्रयातायउम्भूस्कहिमवद्गिरौ॥ इन्द्रनायितयासार्द्धं मबूयात्मभूमाहिप्तः॥ दाक्कायिन्त्याचिवेचम चहस्यनूदितर्षी॥ कदाचि
द्वन्यपुष्याणि समाहृत्य मनोहरी। मालीनिधाय सत्यास्तु हानस्मानतियाउयन्॥ कदाचिद्दर्शनेवक्त्रं वीक्ष्य कीमात्मनः सती। अनुगम्य हस्याव कुं स्वीयमप्यवलोकयन्। कदाचित्त्केन्केल्लात्स्यादु
त्कास्याल्लास मागतः॥ वक्षात्ति मावयत्येव शन्व स्त्री माउयत्यथि। सत्वासौ चवक्षा वस्या वल्कलेनाद्भ्लनचा। निसर्गनेवक्रौकुन्तूमं पूनाचाग्ना द्वयध्वजः॥ उच्चैरपियदास्य च मन्यचीयचतो वदु। तत्को
कथयाप्याउरं हन्ताङ्कुरं तदाननं। तद्दृश्यमपि गत्वासो समागम्यप्रयत्नतः॥ अनुवप्तातितामन्दिस्याह्दर्द गतेन्यमानसी। अन्तर्द्दितस्तु तत्रैव मायया वृषभध्वजः॥ तामालिलिङ्ग लीलाय चकिता न्यो
कृत्ता रुवन्। सौवर्णपद्मकल्लिका तुल्यं तस्याः कुचद्वयं। चकार च यमवाकार्यं मृगनाभिविशेषकं। हानमस्याः कुचयुग्म दद्याश्च सरुसाहरः॥ नियाउयति तत्रैव मकरस्यर्गते मुहुः॥ अङ्क
याहृत्य मर्यास्त्री वि गे स्यास्य पुनः पुनः स्तद्वौ नापूनयवासौ तथा भवपूयाउत्च। कालिकयं समायाति सूवर्ण्णेति सखीतितौ। यन्त्रैलस्यास्कन्थेदन्त्या आकाउम्बन्हस सकुचौ। कदाचिन्मदनोन्मादचेत
नः प्रमथाधिपः। चकार नर्म्मभगिनितो याहताप्रियया मुदा। आहृत्यप्रपुष्पाणि वन्यपुष्पाणि गैकवः॥ पुष्पाहृत्वेन सर्व्वाङ्गी कर्ण्णांतिस्मकदा वने। गिरिकुञ्जेषु चान्येषु तया सह समीप तिष्ठ द्विजाः

वसमकुत्र माहिमामाहिता हवश्च नयान नायवानचनस्थितो नायिचस्थिता। तयाविनाक्षणमपि नर्म्मस्थितवचप्रधरुः प्रक्षलसुविचीनसुः सूचमायिति कूजय। महाकोशी प्रयातायऊगमहिमव
क्रितो। तस्मिन्नूप्रविश्यहिमव त्सर्वतवसरुधेर्ज। कामायिस्तहमितेदन नयाखुउगमम्रु। तस्मिन्नूप्रविश्यकामरुवसनकः गक्रूवाक्निके। पितनेव। नरुगमानुवक्षेतायतथसुवि। सर्व्वसूयुचिता
वृक्षा लतान्यान्याः सूयुचिकाः। अस्मोसि सुलयमानि यमाश्चयमवास्तथा। प्रविश्यतसुनरौ प्रववूर्म्मलयानिलाः। सुगन्धियूथग (ध्यन माहितायसुगन्धिताः। मुनीनामपि चर्मासि प्रमथस्
वसिस्तदासीधाईचन्दसी काश्च यल्लागमाय विचडिन॥ कामात्रुवत्त्वनरयः प्रमादाय धर्मसदा। रुवः यक्षजयूयाति। मनसुसकलानूजनानू। सीमाहृयति सञ्जुक्तासूमूखीवा सुदवता। नाग
कमनरदोष्य स्वर्णवर्ण्णः प्रसूनकैः वकुलमदनकवारा मनाल्लाः गक्रूवाक्निके॥ चंपकास्तवचाहम यूथीचयकर्ट मल्लः। कुर्व्वकः प्रचुरैः यूथेः स्वस्यारकूसुथास्कटैः। प्रसन्नपाटलायूथी दृिनः २२
सः पाटलागवः। यथातथायूथिकारु याटलाख्यामहीजुलाः लवकुवल्लीसुवरीगाधनीघास्यमानुगै॥ समाद्यति चर्मासि रुगी कामिजनस्य। वसन्तीवासितास्तद्व वन्यस्ताः कनचडिन। तद्
थेम्रप्रथमवा। जतिमिश्रम नादयाः। वानूचावककवस्त्रयूः शिखवाचूतभाखिनः। वनमदनवालेभचेः पर्य्यक्कवदनावृताः। अस्मोसि मलहाचीति यज्ञःस्तुलक्कुलेगयोः मूनीनामपिचेतासि
यचकस्या गदनसी॥ [illegible]ाः सूर्य्यवमीनौ यक्रमार्थेवमकिया। समवात्रीलमलकूमालिनी हृददलदा। निःश्रीकैकोकिलागर्दे तनूतस्मनदात्वहे॥ पोतिवाधनयूथस्य यूथमागद

वक्रूगी। चक्रईचनवास्तत्र वनाकर्मतायूथ्यगः का कानीलाबूतुकालु समनवाक्षस्यगदवत। चन्दसुयाचवक्षायुक्तचितौः सकलाः कलाः क्रमादृश्रवमाहायऊनकूनीकूगलीतुवि। प्रसन्नाश्चरु
चक्रूत निसुमानास्तदाहवनू। क्रिडावर्थः प्रियमेव कामिन्यः सुमनाहृयाः तस्मिन्कालेमहादेवश्चसहसत्याधवालभे। नमस्कृत्य विरीन्द्र कृष्णः सुचदनीसूच॥ सापिनसमीयम तदादाक्षायि
गीनुरा। यथाहवः क्षणमपि ना क्रिचीयतयाविना। संरागविमयदवी समनस्यमनः प्रिया। विनमीवहवस्याऽप्राययन्विनदर्सी। तस्याः कुसुममालाति इर्षयन्तसकलाकर्नू। स्वहस्तव
चिताहिस्तु वननिर्म्मचकामसः। आलायचेन्दोऽलोकाध्ये सूत्थासेरायलोईचः तस्याविवणितिचितः सीयमीवात्मसीयमी। तद्वक्त्रचन्द्रपीयूषपान स्थितानूतरुहः। नानोचरोः गवीनस्तमवर्म्म
मकन्धाचन। तद्वक्त्राम्बुजवासेन तत्सौन्दर्ये पानमपि॥ गुहे। शिवमहादन्तीवक्षोनान्यच्चिवस्थिता। ऋतिहिमगिरिकूजप्रस्थराः। गदवीनू यतिदिनमगिरम दक्षयूत्रामहंगः। कातुतुऊयति
तेः क्रीतनस्त्रसमाता नवदगच्चमूनी प्रवलसवाः पश्चवान्यै॥ ॥इति श्रीकालिकापुराणे हरसतीकीता चतुर्द्देशोऽध्यायः॥ ७४॥ ॥मार्कण्डेय उवाच॥ कदाचिदथ दक्षस्य तनया
गम। उमाभदां प्रतिखवितः पस्तकेक्षवरसः धूर्जे॥ ॥सत्य उवाच॥ घनागमोयं सम्प्राप्तः कालः परम दुःसहः। अनेकवर्णमेघौघैः स्थगितांबरदिक्चयः। विवान्ति वाता हृदयं तापयन्मोति
ताः कदम्बरजसा धौत याथने यवि कम्पिताः। मयानागे गृहं नूचे द्वीचासा नी विमूच्छती। विद्यूत्यता किनामाऽपि [illegible] कस्य नमानसे। नस्तूर्यादिप्याग नापि मघ स्कन्नानिभयानिः दि

…या त्रिवह्नाति वियही नीयथाकर्वी। मघाने कथमिष्ठकि स्वनन्द॥ यवनविताक्ष नयकं॥ वलाकानी दृश्यके मुद्धिगकंयावानाहता महावृक्षा नर्लकं॥ वया ग्वये। दृश्यके हयरी नूणी आसीका
…॥ सितांक्ष स्त्रियनी ला॥ नग्यामसू दिवी घस्यय म्भतां॥ वन्ध्यकयाजिरु गुरु घ्ने मूनाहीरके नच। दृश्यकर्णी वचानागु दृश्यके कालिकागता। जूम्बु प्राविवसदीकं॥ यावकोवतवा मूरव॥ घ
…हकि हिसस्यानि मन्दिरयपा॥ जुपि। किमन्यजविनूयाद। गयाॐ तिंवदा म्यदी। श्यामले याजतकद विगदायं हिमाचल॥ मन्दानाश्रय वृक्षीघ पाजेर्ई अंबूचियंथा। कुसुमघी थकूट
…ॐ राउयो श्राथकिंगुकानू। उद्यानवयानकलोलम्नी र्यथासीसद्भस कूनानू। मयूराम्भनयिन्नुना ग…नहविता मूर्ष॥ केकायनेघ तिवनी सतर्त वृष्टिसूयकां॥ मघोत्तूका लास्य धूयग्धानकानी
मनाहरव॥ ॐ यतामतिमलानी वृष्टिसन्निधिसूयक॥ गग…केवायन कोसीप्रतमीचिते। यावसावसर्वेस्थायं वहूँ प्रतिय। अ…॥ मघानीय…अर…इर्वयीकलहा…॥ यच्छा
जयथेनूचित्तीमयूरचातकस्थां। निखिलभवर्क॥ याईहस्था मित्रादयिपवारवी। हंसागच्छकितिविवद्धि हव्रमपि मानसे। एतस्मिन् विषयकाले नीलंकाकाव्यकानकां॥ कूर्चक्रिवेविना गहाथु
कथं गमकिमवाप्स्यामि। महीधावयनहीतिं मीमघा क्वपिनाकधक। यतस्त्वं तस्मात्प्रसाय मा चिरं वचना मम। कैलासवाहिमाद्रोवा महाकाश्यमथहिती। तथाय याग तेवासी धनूववं
मराथना। एवमूकस्तदागगुदीष्कायि श्रागादासकारू। श्रीसकूलीस गीर्षनु वज्रवन्धि स्मितानलय॥ प्रथवा सर्वीदवी स्मितहिमी छसीपूष॥ महात्मासर्वतत्वङ्गः कायमनू पवमध्य

२३

य॥। ॥श्रीश्वरउवाच॥ गच्छामीत्येमया कार्या वासस्तव मनाहर॥ कैलासे स्यात्थ दवी यावद्दा ग्रस्वलीघना॥ संचयक्तिनगच्छक्तिगतउर्द्धकदाचन॥ सुमया यर्विधन्नूर्द्धं नगच्छ
किवलाहका॥ ऊम्बूमूलीसमासाद्य पूष्करावर्तकादय॥ श्रीलपूवगिरीजूषू यस्याचविलहत्व॥ मन॥ प्रियनिवासाय तमावरूर्इर्गमयि। स्वच्छा विहारे स्तवकौतुकानि सूवर्णूयक्कानि
लवन्दक॥ ग…र्मांपूरस्वेनस्क सदायदयानिगिवाहिमाद्रौ। सिद्धास्क सखितांसदानतीमिच्छ लव्येवायच्छतिसकौतुकं। स्वच्छविहारमविकूहिमगेवो। कूर्चव्रतयय
कि कलादिदानके॥ यादवकन्या गिवि कन्यकाच यानागकन्या यक्षुकूमूख॥ सर्वास्तुतास्क सततंसरूयतो समावविषन्वनूमादवित्यमे॥ नूयीतवदमङ्गलं वदनं सूचानू दृष्ट्वा
कामानिउवयूल्लिउकाहिसयी। हमानिऊवयूचि ऋयगुलवूनिर्त्य कर्लीनरूपयनूमिषठवचमूनूया॥ यामनकायर्वगवाउजाया। नूयंगुले॥ स्यागवतीत्रिलोक। सावापिगमय
मनानूमादं निसीकविघ्यलयनूना…काई॥ पूनन्निवान्नेविवनाउवान्ने॥ प्रीतिविर्तन्विहिनूदानरूपी। गिकासदानसूकला विनापि कार्यावर्द्ध प्रीतिमूनागुलय्येश॥ विचित्रकोकिला
लाय मादकूं ऊगप्रवृत्तं। सदावसकायरुवं गच्छमिच्छसि किंप्रिय॥ नानास्वच्छजलापूर्ण सव॥ गतसमावृते। पद्मिनीगतप्रयूक मचलेन्द्रे हिमाचले॥ तयी॥ सर्वकामयुर्वे
के॥ साद्यले॥ कल्पसींके॥ सदयींयस्यकूसमानूपयो प्रसितजके॥ स्वलाकप्रपदंगदी मूनिहियीतिहिवृती। धवालयींमहारागनानामगगगपृती। सच्छिकस्वर्णदवाचो

याउत्तेय विचाडिनी । मानसा दिस याव ज्ञेयस्मिन् तस्य विरूप हिती । स्थिवन्मये यत्नमाले ॥ पक्षउ सृद्धलेहरी ॥ शितुमारे सुधाणी स्वेश्वकन्ये मर्कचे मसे ॥ निषधिना मङ्गल्ये च तथा नीलान
पत्ना दिशि ॥ दवीण मस्वान यूके सर्वगा चेयकूकमे ॥ विविजसुग्म शउत्ले यायू तृ ॥ स्वचका किमि ॥ मद्वले स्कन्यूतिस्तुअे मृगी स्केनूय भाति ॥ स्व चक्षि विवसा स्वच्छी थरुजयके सुसी
रवी । कादम्बेः सानसे मर्मल यत्नाङ्केनूय भातिनी ॥ मधूना वा विलिम्भादि कावितिकु मवा दिशि ॥ वासवस्य कुवेरस्य यमस्य वरुणस्य च ॥ पूर्वादि ॥ भागिनि स्वच मनू कुबेर यूवालये ॥
यक्ष्णाणची मनकादि यक्षानूगणसेविनी । किंवर्मि कमिसर्वमासा यदनी मदाणिनी । तत्र देवीन नयूना साक्ष याग न माश्रिता । निर्त्यं कवि स्थिति गची तचया अस न्हायती जुथवा ममं
कैलासमचलेन्द्रं सदा त्रयी । स्नानमिच्छमि विलग पूर्वी पथि स्विवाहिनी ॥ नानामुग गलेयूहे प ध्याकयणतावृती । स्वं देवि उछ्ले ॥ सुसेयूर्णं सूमनूवि वसून्दवि । गंभजलीयथयूयरी
पूर्णूयन्तुसमयरी ॥ दवी यूसानूयूसदख म्हकन्या शियीहिती ॥ स्नानधर्मायू यजाथि नवाकः कवनसारू । तद्धीमस मायच्छ वासीं कमलामितजवे ॥ ॥मार्कण्डेय उवाच ॥ पू
नीविनम्रक्षयन नदादाकाय नीणने ॥ हुं दमाहमा हादवं श्लक्ष्ण स्वशुयकाणनी ॥ ॥सगर उवाच ॥ हिमाजाथववसति महमिच्छयासकानचियाह नूवासं त्वं तस्मिनेव महागिरी ॥ ॥मार्कण्डेय उवा
च ॥ अतस्क ध्याश्च मा कण्ठून ॥ यचमभाहित ॥ हिमाद्रे ॥ गिरिवर्जगन्तु दा कायध्यासमेयथो । सिद्धाङ्गनागण यूतमगर्भं मघयहितित ॥ उगममगिरवरं तुंगं वसमीवनवासिनी ॥ ॥इति श्री कालिकापुराणे ॥ ५ ॥

मार्कण्डेय उवाच ॥ विविधैः कमलेर्युथैः गिरिवरं वनक वूनं । वालार्कसदृशं शम्भु यास साद सतीसरः ॥ सुदि कान्तमथ तस्मिन् नग द्वल द्रुमनाजित । विविध यूथ वल्लीभिः सवसीहिय संयुत । प्रफुल्ल तनुभ
स्वाप्रकं उत्तमवसविन । पंकजूरु ॥ पुरुम्बोध्य नील्लोत्पलचये स्तथा ॥ भाति चक्रवाकौघैः कादम्बैः हंससमपुलि ॥ प्रमलेसो च से ॥ क्रौञ्चै नीलकण्ठै घस विन । पूर्स्या किल कल स्वाने भ्रमयूर मृगसविन ।
दु नभं वदने ॥ सिद्धैः यक्ष्माविशि ॥ मनुष्यैः ॥ विद्याधरीभिः देवीभिः ॥ किन्नरीभिः व्विला विनि । पूर्वंधीभिः पार्वतीभिः ॥ कन्याभिरविहिता मगन । विधर्श्रीनक्षिकामल मृदङ्गय टरुसे ॥ नृत्यहिच यस्याभि धूः
कौतुकान्तैः ॥ भूभालिमे ॥ देवीलतालिद्वी घालिमजनीभिः ॥ समावृतं । सुद्धप्रफुल्लक्कसूमैश्चिक्रऊ भेरूय भाहितं । नीलनाजयूताश्चतुः शिर स्वयवृष रु ध्वज ॥ सरुसत्याविवे यम एवं हररूसमूभा
रतं । तस्मिन् तु स्वर्ग सम स्कन्नदि ध्याम नत गंकेन ॥ दिव्यवर्ष सहस्राणि रमम स त्याः सममे मूदा ॥ सकदाचिकनः स्कन्ना द चौं संजाति गंकव ॥ कदाचित् मनू गिरिवरं दवदवी वृगंयूवा । दिकृयालानीत
भ्यानेवतोति वसूधातले । गतागता यूनस्कुत स्वमस्वस्य सती सखः ॥ नउङ्म सदिवानाति नवुर्च्छेनतयः समम । सत्याहित मना ॥ शम्भुः प्रीति भव वकाव रु । एवं सकाच वमूर्खं सतीयस्याति सर्व
दा । मरुाद वमदा नगमूर्खे दक्षात्मजीं सदा । तवम ध्यायसंयुक्ता दनूयागम हीयूदे । वर्द्धयामास तुष्ट शम्भुः सतोनावी वृ सव चन्द्रे ॥ तास्मिन् क्वचि दक्षाउगतां हित कान के ॥ मरुाय सूसमा
य रूयत्र्यं सर्वं उतनाविन ॥ अक्षाणि सिद्धसाग्नि यस्य शद्धनिप ह्विक ॥ उज्ञाचध्य चतुः ॥ षष्टि सहस्राणि मूच विष्ये ॥ अथ दक्षो नाच स्काव कानानवपादयः ॥ अन्धि स्वानास्वयैवि सूः ॥ स

दसद्धर्मवज्रले ॥ स्वयम्भूत्रा नवह्रदयात्रयीविधिनिदर्शकः ॥ तथैव सर्व्वदिकाला द्यालेयालाध्वनस्काः ॥ ङयानस्कन्धयंयज्ञः ॥ स्वयंदवीधवालवृता पतनयाम्नि ङींवक्त्रवयं गतासरुसुग्रहः ॥ रु
कविषयोग्रकमायागुणस्मिन्यज्ञमहोत्सव । ज्ञुलेयासुमनी ह्या ह्या धर्मितेकेका अविलः ॥ सर्व्वतत्र भ्रिमयाल्क ज्ञालयामासूनर्व्विर्षै । सफर्षयः ॥ सेमानाग्धथंकू व्वेकिम पृथकपृथक । गौः घोदिःग
॥ र्व्ववपूनयक ॥ प्रतिस्वमे ॥ नवृताक्रयालगुदक्वनतुमर्त्तमना । नकविदृष्ययादवानमनूष्यानयक्विलः ॥ नाङ्किज्ञानतृर्णवाधियगवानमृगस्थ ॥ गन्धर्व्वविद्याधनेसिद्धसेघानादिव
माधर्व्विगक्षानुसयकान । सीस्कवयाद्यागववाम्मस्ताच्चत्र्वसदकः ॥ सूमकाध्वनसः ॥ कल्पमन्वकनयुगवर्षमासदिवानिशः ॥ कलाकाष्ठानिमयाद्यावृताः ॥ सर्व्वसमागताः ॥ मघाः ॥ सलोला
॥ सूनदीसमुद्राः ॥ सर्व्वासिवाद्यधूवृतागताः । सर्व्वस्त्रगन्धिकविर्षीङिपृकवः ॥ क्रुप्रकृङमृईदुयक्तिनस्क । यातालगेवाचसूधसदावा. गताक्तियाद्ववधनाः ॥ समस्ताः ॥ ङगदस्वक्रियः २६
क्लिविह्नतनायातर्नमूनि ॥ सर्व्वसत्वासमावरु यज्ञं सर्व्वस्वदक्वि । नमिचाज्ञवृताः ॥ धमुर्व्वदक्व नमस्कालमना । कयालीनिविनिधियगस्ययज्ञ कितानदि । कपालिताच्चतिसमीदयिता
पिनिङ्गासूता । नाहतायज्ञविषयदक्षदाकाहदर्क्षिनी । भृत्वासमीतथायज्ञं तानतानवज्रमूलमं । कयालिताच्चनिवृतानारुभिच्छतितद्वव ॥ ङभेचूकायदद्वाय. वकनेगाननानदा
॥ इत्यनदर्ष दद्वीच. मनधकुतदासमी । कायविस्रायिसायूर्व्वसमयंप्रणवलयि । मनसपिवनिधिछ्य. नमस्गायतदासमी । ज्ञुलेगायनमपूर्व्वसूदरु ॥ समयः ॥ ङ्काः ॥ ओं क्षी